

Dokument ten służy wyłącznie do celów informacyjnych i nie ma mocy prawnej. Unijne instytucje nie ponoszą żadnej odpowiedzialności za jego treść. Autentyczne wersje odpowiednich aktów prawnych, włącznie z ich preambułami, zostały opublikowane w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej i są dostępne na stronie EUR-Lex. Bezpośredni dostęp do tekstów urzędowych można uzyskać za pośrednictwem linków zawartych w dokumencie

► **B****DYREKTYWA RADY 92/43/EWG**

z dnia 21 maja 1992 r.

w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory

(Dz.U. L 206 z 22.7.1992, s. 7)

zmieniona przez:

		Dziennik Urzędowy		
		nr	strona	data
► <u>M1</u>	Dyrektywa Rady 97/62/WE z dnia 27 października 1997 r.	L 305	42	8.11.1997
► <u>M2</u>	Rozporządzenie (WE) nr 1882/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 września 2003 r.	L 284	1	31.10.2003
► <u>M3</u>	Dyrektywa Rady 2006/105/WE z dnia 20 listopada 2006 r.	L 363	368	20.12.2006
► <u>M4</u>	Dyrektywa Rady 2013/17/UE z dnia 13 maja 2013 r.	L 158	193	10.6.2013

zmieniona przez:

► <u>A1</u>	Akt Przystąpienia Austrii, Szwecji i Finlandii	C 241	21	29.8.1994
► <u>A2</u>	Akt dotyczący warunków przystąpienia Republiki Czeskiej, Republiki Estońskiej, Republiki Cypryjskiej, Republiki Łotewskiej, Republiki Litewskiej, Republiki Węgierskiej, Republiki Malty, Rzeczypospolitej Polskiej, Republiki Słowenii i Republiki Słowackiej oraz dostosowań w Traktatach stanowiących podstawę Unii Europejskiej	L 236	33	23.9.2003

sprostowana przez:

- **C1** Sprostowanie, Dz.U. L 218 z 23.8.2007, s. 15 (92/43/EWG)

▼B**DYREKTYWA RADY 92/43/EWG**

z dnia 21 maja 1992 r.

w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory

Definicje*Artykuł 1*

Do celów niniejszej dyrektywy:

- a) *ochrona* oznacza zespół środków wymaganych do zachowania lub odtworzenia siedlisk przyrodniczych oraz populacji gatunków dzikiej fauny i flory we właściwym stanie ochrony, określonym w lit. e) oraz i);
- b) *siedliska przyrodnicze* oznaczają obszary lądowe lub wodne wyodrębnione w oparciu o cechy geograficzne, abiotyczne i biotyczne, zarówno całkowicie naturalne, jak i półnaturalne;

▼C1

- c) *typy siedlisk przyrodniczych będące przedmiotem zainteresowania Wspólnoty* oznaczają te siedliska w obrębie terytorium, określonym w art. 2, które:

▼B

- i) są zagrożone zanikiem w swoim naturalnym zasięgu;

lub

- ii) mają niewielki zasięg naturalny w wyniku regresji lub z powodu ograniczonego ze swej istoty obszaru występowania;

lub

▼M3

- iii) stanowią wybitne przykłady typowych cech jednego lub więcej z dziewięciu następujących regionów biogeograficznych: alpejskiego, atlantyckiego, czarnomorskiego, borealnego, kontynentalnego, makaronezyjskiego, śródziemnomorskiego, pannońskiego i stepowego.

▼B

Te typy siedlisk są wymienione lub mogą być wymienione w załączniku I;

- d) *typy siedlisk przyrodniczych o znaczeniu priorytetowym* oznaczają typy siedlisk przyrodniczych zagrożonych zanikiem, które występują na terytorium określonym w art. 2 i w odniesieniu do ochrony których Wspólnota ponosi szczególną odpowiedzialność z powodu wielkości ich naturalnego zasięgu mieszczącego się w obrębie terytorium, określonego w art. 2; typy siedlisk przyrodniczych o znaczeniu priorytetowym są w załączniku I oznaczone gwiazdką*;

▼ B

- e) *stan ochrony siedliska przyrodniczego* oznacza sumę oddziaływań na siedlisko przyrodnicze oraz na jego typowe gatunki, które mogą mieć wpływ na jego długofalowe naturalne rozmieszczenie, strukturę i funkcje oraz na długoterminowe przetrwanie jego typowych gatunków w obrębie terytorium, o którym mowa w art. 2.

Stan ochrony siedliska przyrodniczego zostanie uznany za „właściwy”, jeśli:

- jego naturalny zasięg i obszary mieszczące się w obrębie tego zasięgu są stałe lub się powiększają,
 - szczególna struktura i funkcje konieczne do jego długotrwałego zachowania istnieją i prawdopodobnie będą istnieć w dającej się przewidzieć przyszłości, oraz
 - stan ochrony jego typowych gatunków jest właściwy, w rozumieniu lit. i);
- f) *siedlisko gatunku* oznacza środowisko określone przez szczególne czynniki abiotyczne i biotyczne, w którym gatunek ten żyje w dowolnym stadium swojego cyklu biologicznego;
- g) ► **C1** *gatunki będące przedmiotem zainteresowania Wspólnoty* oznaczają te gatunki, które w obrębie terytorium określonego w art. 2 są: ◀

- i) zagrożone, z wyjątkiem tych gatunków, których naturalny zasięg na tym terytorium jest znikomy i które nie są zagrożone lub podatne na zagrożenie w zachodnim regionie palearktycznym; lub
- ii) podatne na zagrożenie, to znaczy takie, o których sądzi się, że mogą w najbliższej przyszłości przejść do kategorii gatunków zagrożonych, jeśli czynniki będące przyczyną zagrożenia będą na nie nadal oddziaływać; lub
- iii) rzadkie, to znaczy o niewielkich populacjach, które nie są obecnie ani zagrożone, ani podatne na zagrożenie, ale podlegają ryzyku zagrożenia. Gatunki występują w obrębie ograniczonych obszarów geograficznych lub są znacznie rozproszone na większym obszarze, lub
- iv) endemiczne i wymagające specjalnej uwagi ze względu na szczególny charakter ich siedliska i/lub potencjalne oddziaływanie ich eksploatacji na te siedliska i/lub potencjalne oddziaływanie ich eksploatacji na stan ich ochrony.

Gatunki te są wymienione lub mogą być wymienione w załączniku II i/lub w załączniku IV albo V;

- h) *gatunki o znaczeniu priorytetowym* oznaczają gatunki wymienione w lit. g) ppkt i), w odniesieniu do ochrony których Wspólnota ponosi szczególną odpowiedzialność z powodu wielkości ich naturalnego zasięgu mieszczącego się w obrębie terytorium, o którym mowa w art. 2; te gatunki o znaczeniu priorytetowym są w załączniku II oznaczone gwiazdką;

▼B

- i) *stan ochrony gatunków* oznacza sumę oddziaływań na te gatunki, mogących mieć wpływ na ich długofalowe rozmieszczenie i obfitość ich populacji w obrębie terytorium, o którym mowa w art. 2.

Stan ochrony gatunków zostanie uznany za „właściwy” jeśli:

- dane o dynamice liczebności populacji rozpatrywanych gatunków wskazują, że same utrzymują się w skali długoterminowej jako trwałe składniki swoich siedlisk przyrodniczych;
 - naturalny zasięg gatunków nie zmniejsza się ani nie ulegnie zmniejszeniu w dającej się przewidzieć przyszłości, oraz
 - istnieje i prawdopodobnie będzie istnieć siedlisko wystarczająco duże, aby utrzymać swoje populacje przez dłuższy czas;
- j) *teren* oznacza geograficznie określony obszar o wyraźnie wyznaczonym rozmiarze;
- k) *teren mający znaczenie dla Wspólnoty* oznacza teren, który w regionie lub regionach biogeograficznych, do których należy, w znaczący sposób przyczynia się do zachowania lub odtworzenia typu siedliska przyrodniczego we właściwym stanie ochrony, wymienionego w załączniku I lub gatunku wymienionego w załączniku II, a także może się znacząco przyczynić do spójności sieci *Natura 2000*, o której mowa w art. 3 i/lub przyczynia się znacząco do zachowania różnorodności biologicznej w obrębie danego regionu lub regionów biogeograficznych.

W przypadku gatunków zwierząt występujących na dużych obszarach terenom mającym znaczenie dla Wspólnoty odpowiadają tereny w obrębie naturalnego zasięgu takich gatunków, stanowiące fizyczne lub biologiczne czynniki istotne dla ich życia lub reprodukcji;

- l) *specjalny obszar ochrony* oznacza teren mające znaczenie dla Wspólnoty wyznaczony przez Państwa Członkowskie w drodze ustawy, decyzji administracyjnej i/lub umowy, na którym są stosowane konieczne środki ochronne w celu zachowania lub odtworzenia, we właściwym stanie ochrony, siedlisk przyrodniczych i/lub populacji gatunków, dla których teren został wyznaczony;
- m) *okaz* oznacza każde zwierzę lub roślinę, żywe lub martwe, należące do gatunków wymienionych w załącznikach IV i V, dowolną część lub ich pochodną oraz inne towary, które wydają się być częściami lub produktami otrzymanymi ze zwierząt lub roślin tych gatunków, według załączonego dokumentu, opakowania, oznaczenia lub etykiety albo na podstawie innych okoliczności;

- n) *komitet* oznacza komitet ustanowiony zgodnie z art. 20.

▼B*Artykuł 2*

1. Niniejsza dyrektywa ma na celu przyczynienie się do zapewnienia różnorodności biologicznej poprzez ochronę siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory na europejskim terytorium Państw Członkowskich, do którego stosuje się Traktat.

2. ►**C1** Środki podejmowane zgodnie z niniejszą dyrektywą mają na celu zachowanie lub odtworzenie, we właściwym stanie ochrony, siedlisk przyrodniczych oraz gatunków dzikiej fauny i flory będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty. ◄

3. Środki podejmowane zgodnie z niniejszą dyrektywą uwzględniają wymogi gospodarcze, społeczne i kulturowe oraz cechy regionalne i lokalne.

Ochrona siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków*Artykuł 3*

1. Zostanie stworzona spójna europejska sieć ekologiczna specjalnych obszarów ochrony, pod nazwą *Natura 2000*. Ta sieć, złożona z terenów, na których znajdują się typy siedlisk przyrodniczych wymienione w załączniku I i siedliska gatunków wymienione w załączniku II, umożliwi zachowanie tych typów siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków we właściwym stanie ochrony w ich naturalnym zasięgu lub, w stosownych przypadkach, ich odtworzenie.

Sieć *Natura 2000* obejmie specjalne obszary ochrony sklasyfikowane przez Państwa Członkowskie zgodnie z dyrektywą 79/409/EWG.

2. Każde Państwo Członkowskie bierze udział w tworzeniu *Natury 2000* proporcjonalnie do występowania na jego terytorium typów siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, o których mowa w ust. 1. W tym celu każde Państwo Członkowskie wyznacza, zgodnie z art. 4, tereny stanowiące specjalne obszary ochrony przy uwzględnieniu celów określonych w ust. 1.

3. Państwa Członkowskie, w razie potrzeby, podejmują starania w celu poprawy ekologicznej spójności *Natury 2000* poprzez zachowanie oraz, w stosownych przypadkach, rozwinięcie cech krajobrazu o dużym znaczeniu dla dzikiej fauny i flory, jak to określono w art. 10.

Artykuł 4

1. Na podstawie kryteriów określonych w załączniku III (etap 1) oraz stosownych informacji naukowych każde Państwo Członkowskie proponuje wykaz terenów, wskazując, które typy siedlisk przyrodniczych z załącznika I i które gatunki z załącznika II są rodzime w odniesieniu do terytorium, na którym tereny się znajdują. W przypadku gatunków zwierząt rozmieszczonych na dużych obszarach, te tereny odpowiadają

▼B

miejscom w obrębie naturalnego zasięgu tych gatunków, w których występują fizyczne lub biologiczne czynniki istotne dla ich życia i reprodukcji. W przypadku gatunków wodnych, o zasięgu obejmującym duże obszary, te tereny zostaną zaproponowane tylko tam, gdzie istnieje dający się jednoznacznie określić obszar, na którym występują fizyczne i biologiczne czynniki istotne dla ich życia i reprodukcji. W stosownych przypadkach Państwa Członkowskie proponują przyjęcie wykazu terenów w świetle wyników nadzoru, określonego w art. 11.

Niniejszy wykaz zostaje przekazany Komisji w ciągu trzech lat od notyfikacji niniejszej dyrektywy, wraz z informacją na temat każdego terenu. Taka informacja obejmuje mapę terenu, jego nazwę, lokalizację, wielkość oraz dane wynikające z zastosowania kryteriów wymienionych w załączniku III (etap I), przedstawione na formularzu określonym przez Komisję zgodnie z procedurą ustanowioną w art. 21.

2. Na podstawie kryteriów określonych w załączniku III (etap 2) i w ramach zarówno każdego z ►**M3**◄ dziewięć ◀ regionów biogeograficznych wymienionych w art. 1 lit. c) ppkt iii), jak i całego terytorium określonego w art. 2 ust. 1, Komisja, w porozumieniu z każdym Państwem Członkowskim, opracowuje projekt wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty, oparty o wykazy poszczególnych Państw Członkowskich, wskazujący te tereny, które utraciły jeden lub więcej typów siedlisk przyrodniczych albo jeden lub więcej gatunków o znaczeniu priorytetowym.

Państwa Członkowskie, w których tereny, obejmujące jeden lub więcej typów siedlisk przyrodniczych albo jeden lub więcej gatunków o znaczeniu priorytetowym stanowią więcej niż 5 % ich terytorium, mogą, w porozumieniu z Komisją, wystąpić o bardziej elastyczne stosowanie kryteriów wymienionych w załączniku III (etap 2) przy wyborze wszystkich terenów mających znaczenie dla Wspólnoty znajdujących się na ich terytorium.

Wykaz terenów wybranych jako tereny mające znaczenie dla Wspólnoty, określający te spośród nich, które obejmują jeden lub więcej typów siedlisk przyrodniczych albo jeden lub więcej gatunków o znaczeniu priorytetowym, zostaje przyjęty przez Komisję zgodnie z procedurą określoną w art. 21.

3. Wykaz określony w ust. 2 sporządza się w ciągu sześciu lat od notyfikacji niniejszej dyrektywy.

4. Po zatwierdzeniu terenu mającego znaczenie dla Wspólnoty zgodnie z procedurą określoną w ust. 2 zainteresowane Państwa Członkowskie możliwie najszybciej, nie później niż w ciągu sześciu lat, wyznaczają ten teren jako specjalny obszar ochrony, ustalając priorytetowe działania w świetle znaczenia tych terenów dla zachowania lub odtworzenia, we właściwym stanie ochrony, typu siedliska przyrodniczego wymienionego w załączniku I lub gatunku wymienionego w załączniku II, a także do celów spójności *Natury 2000* oraz w świetle zagrożenia degradacją lub zniszczeniem, na które narażone są te tereny.

▼B

5. Wraz z umieszczeniem terenu w wykazie określonym w ust. 2 akapit trzeci podlega on przepisom art. 6 ust. 2, 3 i 4.

Artykuł 5

1. W wyjątkowych przypadkach, gdy Komisja stwierdzi, że krajowy wykaz, o którym mowa w art. 4 ust. 1, nie wymienia terenu, na którym znajduje się typ siedliska przyrodniczego lub gatunek o znaczeniu priorytetowym na podstawie stosownych, wiarygodnych informacji naukowych, a który uważa ona za istotny dla zachowania tego typu siedliska przyrodniczego o znaczeniu priorytetowym lub dla przetrwania tego gatunku o znaczeniu priorytetowym, zainicjowana zostaje dwustronna procedura konsultacji między danym Państwem Członkowskim a Komisją, mająca na celu porównanie danych naukowych wykorzystywanych przez każde z nich.

2. Jeśli z chwilą zakończenia okresu konsultacji, nieprzekraczającego sześciu miesięcy, spór nie zostanie rozwiązany, Komisja przekazuje Radzie wniosek odnoszący się do wyboru terenu jako terenu mającego znaczenie dla Wspólnoty.

3. Rada, stanowiąc jednomyślnie, podejmuje decyzję w ciągu trzech miesięcy od daty przedłożenia wniosku.

4. W czasie konsultacji i oczekiwania na decyzję Rady dany teren podlega przepisom art. 6 ust. 2.

Artykuł 6

1. Dla specjalnych obszarów ochrony Państwa Członkowskie tworzą konieczne środki ochronne obejmujące, jeśli zaistnieje taka potrzeba, odpowiednie plany zagospodarowania opracowane specjalnie dla tych terenów bądź zintegrowane z innymi planami rozwoju oraz odpowiednie środki ustawowe, administracyjne lub umowne, odpowiadające ekologicznym wymaganiom typów siedlisk przyrodniczych, wymienionych w załączniku I, lub gatunków, wymienionych w załączniku II, żyjących na tych terenach.

2. Państwa Członkowskie podejmują odpowiednie działania w celu uniknięcia na specjalnych obszarach ochrony pogorszenia stanu siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, jak również w celu uniknięcia niepokojenia gatunków, dla których zostały wyznaczone takie obszary, o ile to niepokojenie może mieć znaczenie w stosunku do celów niniejszej dyrektywy.

3. Każdy plan lub przedsięwzięcie, które nie jest bezpośrednio związane lub konieczne do zagospodarowania terenu, ale które może na nie w istotny sposób oddziaływać, zarówno oddzielnie, jak i w połączeniu z innymi planami lub przedsięwzięciami, podlega odpowiedniej ocenie jego skutków dla danego terenu z punktu widzenia założeń jego ochrony. W świetle wniosków wynikających z tej oceny oraz bez uszczerbku dla przepisów ust. 4 właściwe władze krajowe wyrażają zgodę na ten plan lub przedsięwzięcie dopiero po upewnieniu się, że nie wpłynie on niekorzystnie na dany teren oraz, w stosownych przypadkach, po uzyskaniu opinii całego społeczeństwa.

▼ B

4. Jeśli pomimo negatywnej oceny skutków dla danego terenu oraz braku rozwiązań alternatywnych, plan lub przedsięwzięcie musi jednak zostać zrealizowane z powodów o charakterze zasadniczym wynikających z nadrzędnego interesu publicznego, w tym interesów mających charakter społeczny lub gospodarczy, Państwo Członkowskie stosuje wszelkie środki kompensujące konieczne do zapewnienia ochrony ogólnej spójności *Natury 2000*. O przyjętych środkach kompensujących Państwo Członkowskie informuje Komisję.

Jeżeli dany teren obejmuje typ siedliska przyrodniczego i/lub jest zamieszkały przez gatunek o znaczeniu priorytetowym, jedyne względy, na które można się powołać, to względy odnoszące się do zdrowia ludzkiego lub bezpieczeństwa publicznego, korzystnych skutków o podstawowym znaczeniu dla środowiska lub, po wyrażeniu opinii przez Komisję, innych powodów o charakterze zasadniczym wynikających z nadrzędnego interesu publicznego.

Artykuł 7

Obowiązki wynikające z art. 6 ust. 2, 3 i 4 niniejszej dyrektywy zastępują wszelkie obowiązki wynikające z art. 4 ust. 4 zdanie pierwsze dyrektywy 79/409/EWG w odniesieniu do obszarów sklasyfikowanych zgodnie z art. 4 ust. 1 tej dyrektywy lub uznanych w podobny sposób na mocy art. 4 ust. 2, poczynając od daty wykonania niniejszej dyrektywy albo od daty klasyfikacji lub uznania przez Państwo Członkowskie na mocy dyrektywy 79/409/EWG, gdy ta ostatnia data jest późniejsza.

Artykuł 8

1. Równoległe z projektami dotyczącymi terenów kwalifikujących się do wyznaczenia jako specjalne obszary ochrony, na których występują typy siedlisk przyrodniczych i/lub gatunki o znaczeniu priorytetowym, Państwa Członkowskie przesyłają Komisji, w stosownych przypadkach, swoje preliminarze odnoszące się do współfinansowania przez Wspólnotę, uznawanego przez nie za konieczne, aby mogły wypełnić swoje obowiązki zgodnie z art. 6 ust. 1.

2. Komisja w porozumieniu z każdym zainteresowanym Państwem Członkowskim określa dla terenów mających znaczenie dla Wspólnoty, w odniesieniu do których Państwo Członkowskie ubiega się o współfinansowanie, środki konieczne do zachowania lub odtworzenia typów siedlisk przyrodniczych i gatunków o znaczeniu priorytetowym występujących na tych terenach we właściwym stanie ochrony, a także całkowite koszty tych środków.

3. Komisja w porozumieniu z zainteresowanymi Państwami Członkowskimi szacuje zakres finansowania, w tym współfinansowania, koniecznego do realizacji środków, określonych w ust. 2, między innymi uwzględniając skupienie na terytorium Państwa Członkowskiego typów siedlisk przyrodniczych i/lub gatunków o znaczeniu priorytetowym oraz względnych obciążeń, które pociągają za sobą wymagane środki.

▼ B

4. Zgodnie z oceną, określoną w ust. 2 i 3, biorąc pod uwagę dostępne źródła finansowania na mocy właściwych instrumentów Wspólnoty i zgodnie z procedurą ustanowioną w art. 21, Komisja przyjmuje traktowany priorytetowo ramowy program środków dotyczący współfinansowania, które należy podjąć z chwilą, gdy teren zostanie wyznaczony na mocy art. 4 ust. 4.

5. Środki, które nie zostały włączone do ramowego programu ze względu na brak wystarczających zasobów oraz te włączone do wspomnianego powyżej ramowego programu, które jednak nie otrzymały koniecznego współfinansowania lub były tylko częściowo dofinansowane, zostają ponownie rozpatrzone, zgodnie z procedurą ustanowioną w art. 21, w kontekście przeprowadzanego co dwa lata przeglądu ramowego programu środków i mogą, w okresie oczekiwania na taki przegląd, zostać odroczone przez Państwa Członkowskie. Ten przegląd uwzględni, w stosownych przypadkach, nową sytuację danego terenu.

6. Na obszarach, gdzie środki zależne od współfinansowania zostały odroczone, Państwa Członkowskie powstrzymują się od stosowania nowych środków, które mogą spowodować pogorszenie stanu tych obszarów.

Artykuł 9

Komisja, stanowiąc zgodnie z procedurą ustanowioną w art. 21, okresowo dokonuje przeglądu przyczyniania się sieci *Natura 2000* do osiągnięcia celów, określonych w art. 2 i 3. W tym kontekście może być rozważone zdeklasyfikowanie specjalnego obszaru ochrony, tam gdzie jest to uzasadnione naturalnymi zmianami stwierdzonymi w wyniku nadzoru przewidzianego w art. 11.

Artykuł 10

Państwa Członkowskie, planując zagospodarowanie terenów i formułując politykę rozwoju, w szczególności mając na względzie poprawę ekologicznej spójności sieci *Natura 2000*, dążą tam gdzie uznają to za konieczne, do pobudzania zagospodarowywania elementów krajobrazu, które mają duże znaczenie dla dzikiej fauny i flory.

Są to elementy, które ze względu na swą liniową lub ciągłą strukturę (takie jak rzeki i ich brzegi albo tradycyjne systemy oznaczania granic terenu) bądź pełnią funkcję ostoi (takie jak stawy lub niewielkie lasy) są istotne dla migracji, rozprzestrzeniania i wymiany genetycznej dzikich gatunków.

Artykuł 11

Państwa Członkowskie prowadzą nadzór nad stanem ochrony siedlisk przyrodniczych i gatunków, o których mowa w art. 2, ze szczególnym uwzględnieniem typów siedlisk przyrodniczych i gatunków o znaczeniu priorytetowym.

▼B**Ochrona gatunków***Artykuł 12*

1. Państwa Członkowskie podejmą wymagane środki w celu ustanowienia systemu ścisłej ochrony gatunków zwierząt wymienionych w załączniku IV lit. a) w ich naturalnym zasięgu, zakazujące:

- a) jakichkolwiek form celowego chwytania lub zabijania okazów tych gatunków dziko występujących
- b) celowego niepokojenia tych gatunków, w szczególności podczas okresu rozrodu, wychowu młodych, snu zimowego i migracji
- c) celowego niszczenia lub wybierania jaj
- d) pogarszania stanu lub niszczenia terenów rozrodu lub odpoczynku.

2. W odniesieniu do tych gatunków Państwa Członkowskie wprowadzają zakaz przetrzymywania, transportu, sprzedaży lub wymiany oraz oferowania do sprzedaży lub wymiany okazów pozyskanych ze stanu dzikiego, z wyjątkiem tych pozyskanych legalnie przed wprowadzeniem w życie niniejszej dyrektywy.

3. Zakazy przewidziane w ust. 1 lit. a) i b) i w ust. 2 odnoszą się do wszystkich etapów życia tych zwierząt, do których stosuje się niniejszy artykuł.

4. Państwa Członkowskie ustanawiają system monitorowania przypadkowego chwytania lub zabijania gatunków zwierząt wymienionych w załączniku IV lit. a). W świetle zebranych informacji Państwa Członkowskie podejmują dalsze badania lub środki ochronne, wymagane w celu zapewnienia, aby przypadkowe chwytanie i zabijanie nie miało znacznego negatywnego wpływu na te gatunki.

Artykuł 13

1. Państwa Członkowskie podejmują wymagane środki w celu ustanowienia systemu ścisłej ochrony gatunków roślin, wymienionych w załączniku IV lit. b), zakazujące:

- a) celowego zrywania, zbierania, ścinania, wrywania lub niszczenia roślin tych gatunków w ich naturalnym zasięgu, dziko występujących;
- b) przetrzymywania, transportu, sprzedaży lub wymiany oraz oferowania do sprzedaży lub wymiany okazów tych gatunków pozyskanych ze stanu dzikiego, z wyjątkiem okazów pozyskanych legalnie przed wprowadzeniem w życie niniejszej dyrektywy.

2. Zakazy określone w ust. 1 lit. a) i b) odnoszą się do wszystkich stadiów biologicznego cyklu roślin, do których stosuje się niniejszy artykuł.

▼B*Artykuł 14*

1. Jeśli w świetle nadzoru przewidzianego w art. 11 Państwa Członkowskie uznają to za konieczne, podejmują one środki w celu zapewnienia, aby pozyskanie ze stanu dzikiego okazów gatunków dzikiej fauny i flory, wymienionych w załączniku V, a także ich eksploatacja, było zgodne z ich zachowaniem we właściwym stanie ochrony.

2. Tam, gdzie takie środki są uznane za niezbędne, obejmują one kontynuację nadzoru przewidzianego w art. 11. Takie środki mogą także obejmować w szczególności:

- regulacje dotyczące dostępu do niektórych własności,
- czasowy lub lokalny zakaz pozyskiwania okazów dziko występujących i eksploatacji niektórych populacji,
- regulacje dotyczące okresów i/lub metod pozyskiwania okazów,
- stosowanie, gdy okazy są pozyskiwane, zasad polowania i zasad połowu ryb, które uwzględniają ochronę takich populacji,
- ustanowienie systemu zezwoleń na pozyskiwanie okazów lub systemu limitów,
- regulacje dotyczące nabywania okazów, ich sprzedaży, oferowania do sprzedaży, przetrzymywania w celu sprzedaży lub transportu w celu sprzedaży,
- hodowlę gatunków zwierząt w niewoli oraz sztuczne rozmnażanie gatunków roślin, w ściśle kontrolowanych warunkach, w celu zmniejszenia pozyskiwania okazów gatunków dziko występujących,
- ocenę skutków przyjętych środków.

Artykuł 15

W odniesieniu do chwytania lub zabijania gatunków dzikiej fauny, wymienionych w załączniku V lit. a) oraz w przypadkach gdy zgodnie z art. 16 stosowane są odstępstwa w zakresie pozyskiwania, chwytania lub zabijania gatunków wymienionych w załączniku IV lit. a) Państwa Członkowskie wprowadzają zakaz używania wszelkich środków mogących spowodować lokalny zanik lub poważne zaburzenie populacji tych gatunków, w szczególności:

- a) używania środków chwytania i zabijania, wymienionych w załączniku VI lit. a);
- b) wszelkich form chwytania lub zabijania ze środków transportu określonych w załączniku VI lit. b).

▼B*Artykuł 16*

1. Pod warunkiem że nie ma zadowalającej alternatywy i że odstępstwo nie jest szkodliwe dla zachowania populacji danych gatunków we właściwym stanie ochrony w ich naturalnym zasięgu, Państwa Członkowskie mogą wprowadzić odstępstwa od przepisów art. 12, 13, 14 i 15 lit. a) i b):

- a) w interesie ochrony dzikiej fauny i flory oraz ochrony siedlisk przyrodniczych;
- b) aby zapobiec poważnym szkodom, w szczególności w odniesieniu do upraw, zwierząt gospodarskich, lasów, połowów ryb, wód oraz innych rodzajów własności;
- c) w interesie zdrowia i bezpieczeństwa publicznego lub z innych powodów o charakterze zasadniczym wynikających z nadrzędnego interesu publicznego, w tym z powodów o charakterze społecznym lub gospodarczym oraz powodów związanych z korzystnymi skutkami o podstawowym znaczeniu dla środowiska;
- d) do celów związanych z badaniami i edukacją, z odbudową populacji i ponownym wprowadzeniem określonych gatunków oraz dla koniecznych do tych celów działań reprodukcyjnych, włączając w to sztuczne rozmnażanie roślin;
- e) aby umożliwić, w ściśle nadzorowanych warunkach, w sposób wybiórczy i w ograniczonym stopniu, pozyskiwanie lub przetrzymywanie niektórych okazów gatunków wymienionych w załączniku IV, w ograniczonej liczbie określonej przez właściwe władze krajowe.

2. Państwa Członkowskie co dwa lata przesyłają Komisji, w formie ustalonej przez komitet, sprawozdanie na temat odstępstw stosowanych na mocy ust. 1. Komisja wydaje swoją opinię na temat tych odstępstw w maksymalnym terminie 12 miesięcy od otrzymania sprawozdania i przedstawia ją komitetowi.

3. W sprawozdaniach podaje się:

- a) gatunki, które podlegają odstępstwom i powód odstępstwa, w tym charakter zagrożenia, w stosownych przypadkach, wraz z odniesieniem do odrzuconych rozwiązań alternatywnych i wykorzystanych danych naukowych;
- b) środki, przyrzędy lub metody chwytania bądź zabijania gatunków zwierząt, na które wydano pozwolenie oraz powody ich wykorzystania;
- c) okoliczności wskazujące, kiedy i gdzie dopuszczono takie odstępstwa;
- d) organ upoważniony do oświadczenia i sprawdzania, czy wymagane warunki są spełnione oraz decydowania, które środki, przyrzędy lub metody mogą być stosowane, w jakich granicach i przez jakie jednostki, a także kto ma wykonać dane zadanie;
- e) stosowane środki nadzoru oraz uzyskane wyniki.

B

Informacja

Artykuł 17

1. Co sześć lat od daty zakończenia okresu ustanowionego w art. 23 Państwa Członkowskie opracowują sprawozdanie na temat wykonania środków podjętych na podstawie niniejszej dyrektywy. Takie sprawozdanie obejmuje w szczególności informacje dotyczące środków ochrony przewidzianych w art. 6 ust. 1 oraz ocenę ich wpływu na stan ochrony typów siedlisk przyrodniczych z załącznika I i gatunków z załącznika II, a także główne wyniki nadzoru określonego w art. 11. Sprawozdanie, w formie ustalonej przez komitet, jest przekazywane Komisji i udostępniane społeczeństwu.

2. Komisja przygotowuje zbiorcze sprawozdanie na podstawie sprawozdań określonych w ust. 1. To sprawozdanie zawiera odpowiednią ocenę osiągniętego postępu, w szczególności przyczyniania się *Natury 2000* do osiągnięcia celów ustanowionych w art. 3. Projekt części sprawozdania, obejmujący informacje dostarczone przez Państwo Członkowskie, jest przekazywany danemu Państwu Członkowskiemu do weryfikacji. Po przedłożeniu komitetowi ostateczna wersja sprawozdania zostaje opublikowana przez Komisję, nie później niż w dwa lata po otrzymaniu sprawozdań określonych w ust. 1 i zostaje przekazana Państwom Członkowskim, Parlamentowi Europejskiemu, Radzie i Komitetowi Ekonomiczno-Społecznemu.

3. Państwa Członkowskie mogą oznaczyć obszary wyznaczone na mocy niniejszej dyrektywy za pomocą ogłoszeń Wspólnoty opracowanych w tym celu przez komitet.

Badania

Artykuł 18

1. Państwa Członkowskie i Komisja wspierają konieczne badania i prace naukowe, mając na względzie cele ustanowione w art. 2 oraz obowiązki przewidziane w art. 11. Prowadzą one wymianę informacji do celów właściwej koordynacji badań przeprowadzanych na poziomie Państwa Członkowskiego i Wspólnoty.

2. Szczególną uwagę zwraca się na prace naukowe konieczne do wykonania art. 4 i 10 oraz wspiera się transgraniczne badania prowadzone w ramach współpracy między Państwami Członkowskimi.

Procedura zmiany załączników

Artykuł 19

Zmiany konieczne do dostosowania załączników I, II, III, V i VI do postępu naukowo-technicznego są przyjmowane przez Radę, stanowiącą większością kwalifikowaną, na wniosek Komisji.

▼ B

Zmiany konieczne do dostosowania załącznika IV do postępu naukowo-technicznego są przyjmowane przez Radę stanowiącą jednomyślnie, na wniosek Komisji.

Komitety**▼ M2***Artykuł 20*

Komisję wspomaga Komitet.

Artykuł 21

1. W przypadku odniesienia się do niniejszego artykułu – art. 5 i 7 decyzji 1999/468/WE ⁽¹⁾ stosuje się z uwagi na przepisy zawarte w jej art. 8.

Okres ustanowiony w art. 5 ust. 6 decyzji 1999/468/WE ustala się na trzy miesiące.

2. Komitet uchwała swój regulamin wewnętrzny.

▼ B**Przepisy uzupełniające***Artykuł 22*

W wykonaniu przepisów niniejszej dyrektywy Państwa Członkowskie:

- a) badają celowość ponownego wprowadzenia gatunków z załącznika IV, rodzimych na ich terytorium, co może się przyczynić do ich ochrony, pod warunkiem że badanie, uwzględniające również doświadczenie zdobyte w innych Państwach Członkowskich i gdziekolwiek indziej, wykazało, że takie ponowne wprowadzenie przyczynia się skutecznie do przywrócenia tych gatunków we właściwym stanie ochrony oraz że ma miejsce dopiero po przeprowadzeniu odpowiednich konsultacji z zainteresowaną społecznością;
- b) zapewniają, aby celowe wprowadzenie do stanu dzikiego dowolnego gatunku, który nie jest rodzimy na ich terytorium było uregulowane w taki sposób, by nie zaszkodzić siedliskom przyrodniczym w obrębie ich naturalnego zasięgu lub dzikiej rodzimej faunie i flory oraz, jeśli uznają to za konieczne, wprowadzają zakaz takiego wprowadzenia. Otrzymane wyniki oceny zostają przekazane do wiadomości komitetu;
- c) wspierają edukację i ogólne informacje na temat potrzeby ochrony gatunków dzikiej fauny i flory oraz ochrony ich siedlisk i siedlisk przyrodniczych.

⁽¹⁾ Decyzja Rady 1999/468/WE z dnia 28 czerwca 1999 r. ustanawiająca warunki wykonywania uprawnień wykonawczych przyznanych Komisji (Dz.U. L 184 z 17.7.1999, str. 23).

▼B**Przepisy końcowe***Artykuł 23*

1. Państwa Członkowskie wprowadzą w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy w terminie dwóch lat od jej opublikowania. Niezwłocznie powiadomią o tym Komisję.
2. Przepisy przyjęte przez Państwa Członkowskie zawierają odniesienie do niniejszej dyrektywy lub odniesienie takie towarzyszy ich urzędowej publikacji. Metody dokonywania takiego odniesienia określone są przez Państwa Członkowskie.
3. Państwa Członkowskie przekażą Komisji teksty podstawowych przepisów prawa krajowego, przyjętych w dziedzinach objętych niniejszą dyrektywą.

Artykuł 24

Niniejsza dyrektywa skierowana jest do Państw Członkowskich.

▼ **M4***ZALĄCZNIK I***TYPY SIEDLISK PRZYRODNICZYCH BĘDĄCE PRZEDMIOTEM ZAINTERESOWANIA WSPÓLNOTY, KTÓRYCH OCHRONA WYMAGA WYZNACZENIA SPECJALNYCH OBSZARÓW OCHRONY****Interpretacja**

Wskazówki do interpretacji typów siedlisk naturalnych znajdują się w „Podręczniku interpretacji siedlisk naturalnych w Unii Europejskiej”, w wersji zatwierdzonej przez komitet ustanowiony zgodnie z art. 20 („Komitet ds. Siedlisk Naturalnych”) i opublikowanej przez Komisję Europejską (*).

Kody odpowiadają kodom Natura 2000.

Symbol „*” oznacza typy siedlisk o znaczeniu priorytetowym.

1. SIEDLISKA NADBRZEŻNE I HALOFILNE**11. Otwarte morze i obszary pływowe**

1110 Piaszczyste wybrzeża, które są nieco przykryte wodą morską przez cały czas

1120 * Łąki podwodne utworzone przez *Posidonia* (*Posidonium oceanicae*)

1130 Estuaria

1140 Muliste i piaszczyste płycizny przybrzeżne nieprzykryte wodą morską w czasie odpływu

1150 * Laguny przybrzeżne

1160 Wielkie, płytkie ujścia rzek i zatok

1170 Rify

1180 Morskie „kolumny” wytworzone przez wyciekające gazy

12. Morskie wybrzeża klifowe oraz żwirowe lub kamieniste plaże

1210 Jednoroczna roślinność przy linii przyboju

1220 Wieloletnia roślinność wybrzeży skalistych

1230 Porośnięte roślinnością klify wybrzeży atlantyckich i bałtyckich

1240 Porośnięte roślinnością klify wybrzeży śródziemnomorskich (z endemicznymi gatunkami *Limonium* spp.)

1250 Porośnięte roślinnością klify wybrzeży makaronezyjskich (roślinność endemiczna dla tych wybrzeży)

13. Atlantyckie i kontynentalne słone błota (marsze) i słone łąki

1310 *Salicornia* i inne rośliny jednoroczne kolonizujące muły i piaski

1320 Szuwary ze *Spartina* (*Spartinion maritimae*)

1330 Atlantyckie słone łąki (*Glauco-Puccinellietalia maritimae*)

1340 * Kontynentalne słone łąki

14. Śródziemnomorskie i termoatlantyckie słone mokradła przybrzeżne (marsze) i słone łąki

1410 Śródziemnomorskie słone łąki (*Juncetalia maritimi*)

1420 Śródziemnomorskie i termoatlantyckie halofilne zarośla (*Sarcocornetea fruticosi*)

(*) „Podręcznik interpretacji siedlisk naturalnych w Unii Europejskiej”, wersja EUR 15/2, przyjęta przez Komitet ds. Siedlisk w dniu 4 października 1999 r. i „Zmiany do »Podręcznika interpretacji siedlisk naturalnych w Unii Europejskiej« w perspektywie rozszerzenie UE” (Hab. 01/11b-rev. 1) przyjęte przez Komitet ds. Siedlisk w dniu 24 kwietnia 2002 r. po pisemnej konsultacji z Komisją Europejską, Dyrekcją Generalną ds. Środowiska;

▼ **M4**

- 1430 Iberyjskie halo-nitrofilne zarośla (*Pegano-Salsoletea*)
15. **Słone i gipsowe stepy kontynentalne**
- 1510 * Śródziemnomorskie stepy słone (*Limonietalia*)
- 1520 * Iberyjskie stepy gipsowe (*Gypsophiletalia*)
- 1530 * Pannońskie słone stepy i słone mokradła przybrzeżne (marsze)
16. **Archipeląg bałtycko-borealny, obszary przybrzeżne i pagórkowate**
- 1610 Bałtyckie wyspy oz z roślinnością piaszczystych, skalistych i żwirowych plaż oraz roślinnością strefy sublitoralnej
- 1620 Borealne bałtyckie wysepki i małe wyspy
- 1630 * Borealne bałtyckie łąki przybrzeżne
- 1640 Borealne bałtyckie piaszczyste plaże z roślinnością wieloletnią
- 1650 Borealne bałtyckie wąskie przesmyki
2. WYDMY PRZYBRZEŻNE PIASZCZYSTE I WYDMY KONTYNENTALNE
21. **Wydm piaszczyste na wybrzeżach Atlantyku, Morza Północnego i Bałtyku**
- 2110 Inicjalne stadia wydm wędrujących
- 2120 Wydm wędrujące wzdłuż linii brzegowych z *Ammophila arenaria* („wydmy białe”)
- 2130 * Ustabilizowane wydm z roślinnością trawiastą („wydmy szare”)
- 2140 * Ustabilizowane, bezwapniowe wydm z *Empetrum nigrum*
- 2150 * Ustabilizowane, bezwapniowe wydm atlantyckie (*Calluno-Ulicetea*)
- 2160 Wydm z *Hippophaë rhamnoides*
- 2170 Wydm z *Salix repens* ssp. *argentea* (*Salicion arenariae*)
- 2180 Porośnięte lasem wydm wybrzeża atlantyckiego, kontynentalnego i borealnego
- 2190 Wilgotne obniżenia wydmowe
- 21A0 Piaszczyste niziny nadbrzeżne (machairs) (* w Irlandii)
22. **Wydm piaszczyste wybrzeży śródziemnomorskich**
- 2210 Ustabilizowane wydm piaszczyste *Crucianellion maritimae*
- 2220 Wydm z *Euphorbia terracina*
- 2230 Wydmowe murawy z *Malcolmietalia*
- 2240 Wydmowe murawy *Brachypodietalia* z roślinnością jednoroczną
- 2250 * Zarośla jałowcowe na wydmach (*Juniperus* spp.)
- 2260 Wydmowe zarośla twardolistne *Cisto-Lavenduletalia*
- 2270 * Wydm porośnięte *Pinus pinea* i/lub *Pinus pinaster*

▼ **M4**

23. **Wydmy kontynentalne, stare i bezwapiowe**
- 2310 Suche, piaszczyste wrzosowiska z *Calluna* i *Genista*
- 2320 Suche, piaszczyste wrzosowiska z *Calluna* i *Empetrum nigrum*
- 2330 Otwarte murawy wydm kontynentalnych z *Corynephorus* i *Agrostis*
- 2340 * Pannońskie wydmy kontynentalne

3. SIEDLIKA SŁODKOWODNE

31. **Wody stojące**
- 3110 Wody oligotroficzne, zawierające bardzo niewiele składników mineralnych na piaszczystych równinach (*Littorelletalia uniflorae*)
- 3120 Wody oligotroficzne, zawierające bardzo niewiele składników mineralnych *Isoetes* spp., na zachodnio-śródziemnomorskich piaszczystych równinach
- 3130 Oligotroficzne do mezotroficznych wody stojące z roślinnością *Littorelletea uniflorae* oraz/lub *Isoëto-Nanojuncetea*
- 3140 Twarde oligomezotroficzne wody z roślinnością bentosową formacji tzw. „łaki” ramienicowe (*Chara* spp.)
- 3150 Naturalne jeziora eutroficzne z roślinnością typu *Magnopotamion* lub *Hydrocharition*
- 3160 Naturalne jeziora i stawy dystroficzne
- 3170 * Okresowe stawy obszaru śródziemnomorskiego
- 3180 * Jeziora zimowe (Irlandia) (Turloughs)
- 3190 Jeziora z gipsem kresowym
- 31A0 * Transylwańskie murawy lotosu przy ciepłych źródłach
32. **Wody bieżące — odcinki cieków wodnych z naturalną lub półnaturalną dynamiką (małe, średnie lub główne koryta), w których jakość wody nie wykazuje znaczącego pogorszenia**
- 3210 Fennoskandyjskie naturalne rzeki
- 3220 Rzeki alpejskie i roślinność zielna wzdłuż ich brzegów
- 3230 Rzeki alpejskie i ich roślinność krzewiasta z *Myricaria germanica*
- 3240 Rzeki alpejskie i ich roślinność krzewiasta z *Salix elaeagnos*
- 3250 Stale płynące rzeki obszaru śródziemnomorskiego z *Glaucium flavum*
- 3260 Pływające zbiorowiska wodnych jaskrów w rzekach równinnych i podgórskich z roślinnością *Ranunculion fluitantis* oraz *Callitricho-Batrachion*
- 3270 Rzeki podgórskie z roślinnością *Chenopodion rubri* p.p. oraz *Bidention* p.p.
- 3280 Stale płynące rzeki obszaru śródziemnomorskiego z *Paspalo-Agrostidion* i wiszące zasłony z *Salix* oraz *Populus alba*
- 3290 Okresowo płynące rzeki obszaru śródziemnomorskiego z *Paspalo-Agrostidion*
- 32A0 Kaskady tufowe na rzekach krasowych w Górach Dynarskich

▼ **M4**

4. WRZOSOWISKA I ZAROŚLA STREFY UMIARKOWANE

- 4010 Południowoatlantyckie podmokłe wrzosowiska z *Erica tetralix*
- 4020 * Południowoatlantyckie podmokłe wrzosowiska z *Erica ciliaris* oraz *Erica tetralix*
- 4030 Europejskie suche wrzosowiska
- 4040 * Suche atlantyckie przybrzeżne wrzosowiska z *Erica vagans*
- 4050 * Endemiczne wrzosowiska makaronezyjskie
- 4060 Wrzosowiska alpejskie i borealne
- 4070 * Zarośla z *Pinus mugo* oraz *Rhododendron hirsutum* (*Mugo-Rhododendretum hirsuti*)
- 4080 Subarktyczne zarośla wierzbowe z *Salix* spp.
- 4090 Endemiczne górskie, śródziemnomorskie wrzosowiska z kolcolistem
- 40A0 * Subkontynentalne zarośla pannońskie
- 40B0 Rodopskie zarośla wawrzynolistne z *Potentilla fruticosa*
- 40C0 * Ponto-sarmackie liściaste zarośla wawrzynolistne

5. ZAROŚLA TWARDOLISTNE TYPU MAKIA

51. **Zarośla subśródziemnomorskie i strefy umiarkowanej**
- 5110 Stałe formacje z *Buxus sempervirens* na wapiennych zboczach skalnych (*Berberidion* p.p.)
- 5120 Górskie formacje z *Cytisus purgans*
- 5130 Formacje z *Juniperus communis* na wapiennych wrzosowiskach i obszarach trawiastych
- 5140 * Formacje *Cistus palhinhae* na nadmorskich podmokłych wrzosowiskach
52. **Śródziemnomorska makia z drzewami**
- 5210 Makia z *Juniperus* spp.
- 5220 * Makia z *Zyziphus*
- 5230 * Makia z *Laurus nobilis*
53. **Śródziemnomorskie i półstepowe zarośla (garig)**
- 5310 Zarośla wawrzynolistne z *Laurus nobilis*
- 5320 Niskie formacje wilczomleczów w pobliżu klifów
- 5330 Śródziemnomorskie i półstepowe zarośla
54. **Frygany**
- 5410 Frygana zachodniośródziemnomorska (*Astragalo-Plantaginetum subulatae*)
- 5420 Frygany *Sarcopoterium spinosum*
- 5430 Endemiczne formacje frygany *Euphorbio-Verbascion*

▼ **M4**

6. NATURALNE I PÓLNATURALNE MURAWY

61. **Naturalne murawy**

- 6110 * Murawy *Alyso-Sedion albi* na skrasowiałych lub zasadochłonnych skałach wapiennych
- 6120 * Suche, piaszczyste, wapniste murawy
- 6130 Murawy trzcinnikowe z *Violetalia calaminariae*
- 6140 Pirenejskie murawy z *Festuca eskia* na podłożu krzemionkowym
- 6150 Alpejskie i borealne murawy krzemionkowe
- 6160 Iberyjskie górskie murawy z *Festuca indigesta* na podłożu krzemionkowym
- 6170 Alpejskie i subalpejskie murawy na podłożu wapiennym
- 6180 Makaronezyjskie murawy górskie
- 6190 Murawy pannońskie (*Stipo-Festucetalia pallentis*)

62. **Pólnaturalne odmiany suchych muraw i zarośli**

- 6210 Pólnaturalne odmiany suchych muraw i zarośli na podłożach wapiennych (*Festuco-Brometalia*) (* ważne stanowiska storczyków)
 - 6220 * Pseudostepy z trawami i roślinami jednorocznymi *Thero-Brachypodietea*
 - 6230 * Murawy z *Nardus*, bogate w gatunki, na podłożu krzemionkowym w strefach górskich (i podgórskich w Europie kontynentalnej)
 - 6240 * Subpannońskie murawy stepowe
 - 6250 * Pannońskie murawy stepowe na podłożu lessowym
 - 6260 * Pannońskie stepy piaszczyste
 - 6270 * Fennoskandyjskie nizinne bogate gatunkowo murawy suche do mezoicznych
 - 6280 * Nordyckie alvar i prekambryjskie wapienne płaskie skały
 - 62A0 Wschodnie subśródziemnomorskie suche murawy (*Scorzoneratalia villosae*)
 - 62B0 * Cypryjskie murawy serpentynitofilne
 - 62C0 * Step y pontyjsko-sarmackie
 - 62D0 Mezyjskie górskie murawy acydofilne
63. **Twardolistne spasane lasy (dehesas)**
- 6310 Twardolistne spasane lasy z *Quercus* spp.
64. **Pólnaturalne podmokłe łąki zioloroślowe**
- 6410 Łąki z *Molinia* na kredzie, torfie lub glinie (*Molinion caeruleae*)
 - 6420 Śródziemnomorskie ziolorośla i łąki trzęślicowe *Molinio-Holoschoenion*

▼ **M4**

- 6430 Ziolorośla eutroficzne płaskowyżów, górskie i alpejskie
- 6440 Łąki zalewowe dolin rzek z *Cnidion dubii*
- 6450 Północne borealne łąki zalewowe
- 6460 Murawy torfowe z *Troodos*
- 65. **Mezofilne murawy**
- 6510 Nizinne łąki kośne (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)
- 6520 Górskie łąki kośne
- 6530 * Fennoskandyjskie leśne łąki
- 6540 Subśródziemnomorskie murawy z *Molinio-Hordeion secalini*

7. WYSOKIE TORFOWISKA, GRZĘZAWISKA I MOKRADŁA

- 71. **Kwaśne grzęzawiska z torfowcem**
- 7110 * Czynne, żywe torfowiska wysokie
- 7120 Zdegradowane torfowiska wysokie (zdolne jeszcze do naturalnej regeneracji)
- 7130 Torfowiska wierzchowinowe (* jeżeli czynne)
- 7140 Grzęzawiska przejściowe i trzęsawiska
- 7150 Depresje na podłożach torfowych *Rhynchosporion*
- 7160 Fennoskandyjskie bogate w składniki mineralne źródła i źródlika
- 72. **Mokradła na podłożu wapiennym**
- 7210 * Mokradła z *Cladium mariscus* oraz gatunki *Caricion davallianae*
- 7220 * Petryfikujące źródła tufowe z formacją (*Cratoneurion*)
- 7230 Alkaliczne mokradła
- 7240 * Pionierskie formacje alpejskie *Caricion bicoloris-atrofuscae*
- 73. **Grzęzawiska borealne**
- 7310 * Grzęzawiska Aapa
- 7320 * Grzęzawiska Palsa

8. SIEDLIKA SKALNE I JASKINIE

- 81. **Piargi**
- 8110 Krzemionkowe piargi poziomu górskiego do poziomu śniegu (*Androsacetalia alpinae* oraz *Galeopsietalia ladani*)
- 8120 Piargi na podłożu wapiennym i eutric poziomu górskiego do alpejskiego (*Thlaspietea rotundifolii*)
- 8130 Zachodniośródziemnomorskie i termofilne piargi
- 8140 Wschodnioeuropejskie piargi
- 8150 Środkowoeuropejskie wyżynne piargi na podłożu krzemionkowym
- 8160 * Środkowoeuropejskie piargi na podłożu wapiennym poziomu wzgórz i poziomu górskiego

▼ **M4**

82. **Roślinność szczelin na skalnych zboczach**
- 8210 Roślinność szczelin na skalnych zboczach o podłożu wapiennym
- 8220 Roślinność szczelin na skalnych zboczach o podłożu krzemionkowym
- 8230 Skąła krzemianowa z pionierską roślinnością *Sedo-Scleranthion* lub *Sedo albi-Veronicion dillenii*
- 8240 * Chodniki wapienne
83. **Inne siedliska skalne**
- 8310 Jaskinie nieudostępnione do zwiedzania
- 8320 Pola lawy i naturalne odkrywki
- 8330 Zalane lub częściowo zalane jaskinie morskie
- 8340 Stałe lodowce

9. LASY

Naturalna i półnaturalna roślinność leśna składająca się z rodzimych gatunków tworzących las wysokopienny z typowym podszytem i spełniająca następujące kryteria: rzadkie lub pozostałości po lasach i/lub obejmująca gatunki będące przedmiotem zainteresowania Wspólnoty

90. **Lasy Europy borealnej**
- 9010 * Tajga zachodnia
- 9020 * Fennoskandyjskie hemiborealne naturalne stare szerokolistne lasy liściaste (*Quercus*, *Tilia*, *Acer*, *Fraxinus* lub *Ulmus*) bogate w epifity
- 9030 * Naturalne lasy pierwotnych etapów wybrzeża pagórkowatego
- 9040 Nordyckie subalpejskie/subarktyczne lasy z *Betula pubescens* ssp. *czerepanovii*
- 9050 Fennoskandyjskie lasy z bogato występującymi ziołami z *Picea abies*
- 9060 Lasy iglaste na, lub połączone z glaciejofluwialnymi ozami
- 9070 Fennoskandyjskie zalesione pastwiska
- 9080 * Fennoskandyjskie liściaste lasy bagienne
91. **Lasy strefy umiarkowanej Europy**
- 9110 Las bukowy *Luzulo-Fagetum*
- 9120 Atlantyckie acydofilne lasy bukowe z *Ilex* i czasami również z *Taxus* w podszyciu (*Quercion robori-petraeae* lub *Ilici-Fagenion*)
- 9130 Las bukowy *Asperulo-Fagetum*
- 9140 Środkowoeuropejskie subalpejskie lasy bukowe z *Acer* oraz *Rumex arifolius*
- 9150 Środkowoeuropejskie lasy bukowe na podłożu wapiennym z *Cephalanthero-Fagion*
- 9160 Subatlantyckie i środkowoeuropejskie lasy dębowe lub grądowe z *Carpinion betuli*

▼ M4

- 9170 Lasy grądowe z *Galio-Carpinetum*
- 9180 * Lasy *Tilio-Acerion* na stromych zboczach, piargach i urwiskach
- 9190 Stare acydofilne lasy dębowe z *Quercus robur* na piaszczystych równinach
- 91A0 Stare lasy dębowe z *Ilex* oraz *Blechnum* na Wyspach Brytyjskich
- 91B0 Termofilne lasy z *Fraxinus angustifolia*
- 91C0 * Las kaledoński
- 91D0 * Las bagienny
- 91E0 * Lasy aluwialne z *Alnus glutinosa* oraz *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)
- 91F0 Nadbrzeżne lasy mieszane (łęgi) z *Quercus robur*, *Ulmus laevis* oraz *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* lub *Fraxinus angustifolia*, nad dużymi rzekami (*Ulmenion minoris*)
- 91G0 * Pannońskie lasy z *Quercus petraea* oraz *Carpinus betulus*
- 91H0 * Pannońskie lasy z *Quercus pubescens*
- 91I0 * Euro-syberyjskie lasy stepowe z *Quercus* spp.
- 91J0 * Lasy *Taxus baccata* na Wyspach Brytyjskich
- 91K0 Lasy ilyryjskie z *Fagus sylvatica* (*Aremonio-Fagion*)
- 91L0 Ilyryjskie lasy grądowe (*Erythronio-Carpinion*)
- 91M0 Pannońsko-bałkańskie lasy dębowe
- 91N0 * Pannońskie zarośla na piaszczystych wydmach śródlądowych (*Junipero-Populetum albae*)
- 91P0 Jodłowy bór mieszany (*Abietetum polonicum*)
- 91Q0 Zachodniokarpacki sosnowy bór z *Pinus sylvestris*
- 91R0 Dynaryjskie dolomickie lasy sosny zwyczajnej (*Genisto januensis-Pinetum*)
- 91S0 * Zachodnio-pontycki las bukowy
- 91T0 Środkowoeuropejskie lasy sosny zwyczajnej z porostami
- 91U0 Lasy sosnowe stepów sarmackich
- 91V0 Lasy bukowe Dacji (*Symphyto-Fagion*)
- 91W0 Mezyjskie lasy bukowe
- 91X0 * Lasy bukowe Dobrudży
- 91Y0 Dackie lasy grądowe
- 91Z0 Mezyjskie lasy z lipy srebrzystej
- 91AA * Wschodnie lasy dębowe
- 91BA Mezyjskie lasy jodłowe
- 91CA Rodopskie i bałkańskie lasy sosny zwyczajnej

▼ M4

92. **Śródziemnomorskie lasy liściaste**
- 9210 * Apenińskie lasy bukowe z *Taxus* oraz *Ilex*
- 9220 * Apenińskie lasy bukowe z *Abies alba* oraz lasy bukowe z *Abies nebrodensis*
- 9230 Galicyjsko-portugalskie lasy dębowe z *Quercus robur* oraz *Quercus pyrenaica*
- 9240 Lasy z *Quercus faginea* oraz *Quercus canariensis* (Półwysep Iberyjski)
- 9250 Lasy z *Quercus trojana*
- 9260 Lasy z *Castanea sativa*
- 9270 Greckie lasy bukowe z *Abies borisii-regis*
- 9280 Lasy z *Quercus frainetto*
- 9290 Lasy z *Cupressus (Acero-Cupression)*
- 92A0 Lasy galeriowe z *Salix alba* oraz *Populus alba*
- 92B0 Formacje nadrzeczne nad okresowymi ciekami wodnymi obszaru śródziemnomorskiego z *Rhododendron ponticum*, *Salix* i innymi
- 92C0 Lasy z *Platanus orientalis* oraz *Liquidambar orientalis (Platanion orientalis)*
- 92D0 Śródziemnomorskie lasy nadrzeczne i zarośla wawrzynolistne (*Nerio-Tamaricetea* oraz *Securinegion tinctoriae*)
93. **Śródziemnomorskie lasy twardolistne**
- 9310 Egejskie lasy z *Quercus brachyphylla*
- 9320 Lasy z *Olea* oraz *Ceratonia*
- 9330 Lasy z *Quercus suber*
- 9340 Lasy z *Quercus ilex* oraz *Quercus rotundifolia*
- 9350 Lasy z *Quercus macrolepis*
- 9360 * Makaronezyjskie laski wawrzynolistne (*Laurus*, *Ocotea*)
- 9370 * Gaje palmowe z *Phoenix*
- 9380 Lasy z *Ilex aquifolium*
- 9390 * Zarośla i niska roślinność leśna z *Quercus alnifolia*
- 93A0 Laski z *Quercus infectoria (Anagyro foetidae-Quercetum infectoriae)*
94. **Umiarkowane górskie lasy iglaste**
- 9410 Acydofilne lasy *Picea* poziomów górskich do alpejskich (*Vaccinio-Piceetea*)
- 9420 Lasy alpejskie z *Larix decidua* oraz/lub *Pinus cembra*
- 9430 Subalpejskie oraz górskie lasy z *Pinus uncinata* (* na podłożach gipsowych i wapienowych)

▼ M4

- 95. **Śródziemnomorskie i makaronezyjskie iglaste lasy górskie**
- 9510 * Południowoapenińskie lasy z *Abies alba*
- 9520 Lasy z *Abies pinsapo*
- 9530 * (Sub-) Śródziemnomorskie lasy sosnowe z endemiczną sosną czarną
- 9540 Śródziemnomorskie lasy sosnowe z endemiczną sosną mezogejską
- 9550 Kanaryjskie endemiczne lasy sosnowe
- 9560 * Endemiczne lasy śródziemnomorskie z *Juniperus* spp.
- 9570 * Lasy z *Tetraclinis articulata*
- 9580 * Śródziemnomorskie lasy z *Taxus baccata*
- 9590 * Lasy z *Cedrus brevifolia* (*Cedrosetum brevifoliae*)
- 95A0 Wysokogórskie śródziemnomorskie lasy z sosny zwyczajnej

▼ **M4***ZAŁĄCZNIK II***GATUNKI ROŚLIN I ZWIERZĄT BĘDĄCE PRZEDMIOTEM ZAINTERESOWANIA WSPÓLNOTY, KTÓRYCH OCHRONA WYMAGA WYZNACZENIA SPECJALNYCH OBSZARÓW OCHRONY****Interpretacja**

- a) Załącznik II jest kontynuacją załącznika I dotyczącego ustanowienia spójnej sieci specjalnych obszarów ochrony.
- b) Gatunki wyliczone w niniejszym załączniku określone są poprzez:
- nazwę gatunku lub podgatunku, lub
 - grupę gatunków należących do wyższego taksonu lub do wskazanej części tego taksonu.
- Skrót „spp.” po nazwie rodziny lub rodzaju oznacza wszystkie gatunki należące do tej rodziny lub rodzaju.
- c) Symbole
- Symbol „*” przed nazwą gatunku oznacza, że jest to gatunek o znaczeniu priorytetowym.

Większość gatunków wymienionych w niniejszym załączniku jest również wymienionych w załączniku IV. Jeśli gatunek występujący w niniejszym załączniku nie występuje w załączniku IV ani w załączniku V, po nazwie gatunku występuje symbol (o); jeśli gatunek występujący w niniejszym załączniku występuje również w załączniku V, ale nie występuje w załączniku IV, po nazwie występuje symbol (V).

(a) **ZWIERZĘTA***KRĘGOWCE*

SSAKI	RODENTIA
INSECTIVORA	Gliridae
Talpidae	<i>Myomimus roachi</i>
<i>Galemys pyrenaicus</i>	Sciuridae
CHIROPTERA	* <i>Marmota marmota latirostris</i>
Rhinolophidae	* <i>Pteromys volans (Sciuropterus ruscicus)</i>
<i>Rhinolophus blasii</i>	<i>Spermophilus citellus (Citellus citellus)</i>
<i>Rhinolophus euryale</i>	* <i>Spermophilus suslicus (Citellus suslicus)</i>
<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	Castoridae
<i>Rhinolophus hipposideros</i>	<i>Castor fiber</i> (z wyjątkiem populacji estońskich, łotewskich, litewskich, fińskich oraz szwedzkich)
<i>Rhinolophus mehelyi</i>	
Vespertilionidae	Cricetidae
<i>Barbastella barbastellus</i>	<i>Mesocricetus newtoni</i>
<i>Miniopterus schreibersii</i>	Microtidae
<i>Myotis bechsteinii</i>	<i>Dinaromys bogdanovi</i>
<i>Myotis blythii</i>	<i>Microtus cabreræ</i>
<i>Myotis capaccinii</i>	* <i>Microtus oeconomus arenicola</i>
<i>Myotis dasycneme</i>	* <i>Microtus oeconomus mehelyi</i>
<i>Myotis emarginatus</i>	<i>Microtus tatricus</i>
<i>Myotis myotis</i>	
Pteropodidae	Zapodidae
<i>Rousettus aegyptiacus</i>	<i>Sicista subtilis</i>

▼ M4

CARNIVORA

Canidae

- * *Alopex lagopus*
- * *Canis lupus* (z wyjątkiem populacji estońskiej; populacje greckie: wyłącznie na południe od 39 równoleżnika; populacje hiszpańskie: wyłącznie na południe od Duero; populacje łotewskie, litewskie i fińskie)

Ursidae

- * *Ursus arctos* (z wyjątkiem populacji estońskich, fińskich oraz szwedzkich)

Mustelidae

- * *Gulo gulo*
- Lutra lutra*
- Mustela eversmanii*
- * *Mustela lutreola*
- Vormela peregusna*

Felidae

- Lynx lynx* (z wyjątkiem populacji estońskich, łotewskich oraz fińskich)
- * *Lynx pardinus*

Phocidae

- Halichoerus grypus* (V)
- * *Monachus monachus*
- Phoca hispida bottnica* (V)
- * *Phoca hispida saimensis*
- Phoca vitulina* (V)

ARTIODACTYLA

Cervidae

- * *Cervus elaphus corsicanus*
- Rangifer tarandus fennicus* (o)

Bovidae

- * *Bison bonasus*
- Capra aegagrus* (populacje naturalne)
- * *Capra pyrenaica pyrenaica*
- Ovis gmelini musimon* (*Ovis ammon musimon*) (populacje naturalne – Korsyka i Sardynia)
- Ovis orientalis ophion* (*Ovis gmelini ophion*)
- * *Rupicapra pyrenaica ornata* (*Rupicapra rupicapra ornata*)
- Rupicapra rupicapra balcanica*
- * *Rupicapra rupicapra tatrica*

CETACEA

- Phocoena phocoena*
- Tursiops truncatus*

GADY

CHELONIA (TESTUDINES)

Testudinidae

- Testudo graeca*
- Testudo hermanni*
- Testudo marginata*

Cheloniidae

- * *Caretta caretta*
- * *Chelonia mydas*

Emydidae

- Emys orbicularis*
- Mauremys caspica*
- Mauremys leprosa*

SAURIA

Lacertidae

- Dinarolacerta mosorensis*
- Lacerta bonnali* (*Lacerta monticola*)
- Lacerta monticola*
- Lacerta schreiberi*
- Gallotia galloti insulanagae*

- * *Gallotia simonyi*
- Podarcis lilfordi*
- Podarcis pityusensis*

Scincidae

- Chalcides simonyi* (*Chalcides occidentalis*)

Gekkonidae

- Phyllodactylus europaeus*

OPHIDIA (SERPENTES)

Colubridae

- * *Coluber cypriensis*
- Elaphe quatuorlineata*
- Elaphe situla*
- * *Natrix natrix cypriaca*

Viperidae

- * *Macrovipera schweizeri* (*Vipera lebetina schweizeri*)
- Vipera ursinii* (z wyjątkiem *Vipera ursinii rakosiensis* i *Vipera ursinii macrops*)
- * *Vipera ursinii macrops*
- * *Vipera ursinii rakosiensis*

PŁAZY

CAUDATA

Salamandridae

- Chioglossa lusitanica*

▼ M4

<i>Mertensiella luschani</i> (<i>Salamandra luschani</i>)	<i>Lampetra fluviatilis</i> (V) (z wyjątkiem populacji fińskich i szwedzkich)
* <i>Salamandra aurorae</i> (<i>Salamandra atra aurorae</i>)	<i>Lampetra planeri</i> (o) (z wyjątkiem populacji estońskich, fińskich oraz szwedzkich)
<i>Salamandrina terdigitata</i>	<i>Lethenteron zanandreae</i> (V)
<i>Triturus carnifex</i> (<i>Triturus cristatus carnifex</i>)	<i>Petromyzon marinus</i> (o) (z wyjątkiem populacji szwedzkich)
<i>Triturus cristatus</i> (<i>Triturus cristatus cristatus</i>)	ACIPENSERIFORMES
<i>Triturus dobrogicus</i> (<i>Triturus cristatus dobrogicus</i>)	Acipenseridae
<i>Triturus karelinii</i> (<i>Triturus cristatus karelinii</i>)	* <i>Acipenser naccarii</i>
<i>Triturus montandoni</i>	* <i>Acipenser sturio</i>
<i>Triturus vulgaris ampelensis</i>	CLUPEIFORMES
Proteidae	Clupeidae
* <i>Proteus anguinus</i>	<i>Alosa</i> spp. (V)
Plethodontidae	SALMONIFORMES
<i>Hydromantes (Speleomantes) ambrosii</i>	Salmonidae
<i>Hydromantes (Speleomantes) flavus</i>	<i>Hucho hucho</i> (populacje naturalne) (V)
<i>Hydromantes (Speleomantes) genei</i>	<i>Salmo macrostigma</i> (o)
<i>Hydromantes (Speleomantes) imperialis</i>	<i>Salmo marmoratus</i> (o)
<i>Hydromantes (Speleomantes) strinatii</i>	<i>Salmo salar</i> (tylko w wodach słodkich) (V) (z wyjątkiem populacji fińskich)
<i>Hydromantes (Speleomantes) supra-montis</i>	<i>Salmothymus obtusirostris</i> (o)
ANURA	Coregonidae
Discoglossidae	* <i>Coregonus oxyrhynchus</i> (anadromiczne populacje w niektórych sektorach Morza Północnego)
* <i>Alytes muletensis</i>	Umbridae
<i>Bombina bombina</i>	<i>Umbra krameri</i> (o)
<i>Bombina variegata</i>	CYPRINIFORMES
<i>Discoglossus galganoi</i> (w tym <i>Discoglossus „jeanneae”</i>)	Cyprinidae
<i>Discoglossus montalentii</i>	<i>Alburnus albidus</i> (o) (<i>Alburnus vulturius</i>)
<i>Discoglossus sardus</i>	<i>Aulopyge huegelii</i> (o)
Ranidae	<i>Anaecypris hispanica</i>
<i>Rana latastei</i>	<i>Aspius aspius</i> (V) (z wyjątkiem populacji fińskich)
Pelobatidae	<i>Barbus comiza</i> (V)
* <i>Pelobates fuscus insubricus</i>	<i>Barbus meridionalis</i> (V)
RYBY	<i>Barbus plebejus</i> (V)
PETROMYZONIFORMES	<i>Chalcalburnus chalcooides</i> (o)
Petromyzonidae	<i>Chondrostoma genei</i> (o)
<i>Eudontomyzon</i> spp. (o)	<i>Chondrostoma knerii</i> (o)
	<i>Chondrostoma lusitanicum</i> (o)
	<i>Chondrostoma phoxinus</i> (o)
	<i>Chondrostoma polylepis</i> (o) (w tym <i>C. willkommii</i>)
	<i>Chondrostoma soetta</i> (o)
	<i>Chondrostoma toxostoma</i> (o)

▼ M4

<i>Gobio albipinnatus</i> (o)	<i>Sabanejewia larvata</i> (o) (<i>Cobitis larvata</i> oraz <i>Cobitis conspersa</i>)
<i>Gobio kessleri</i> (o)	
<i>Gobio uranoscopus</i> (o)	SILURIFORMES
<i>Iberocypris palaciosi</i> (o)	Siluridae
* <i>Ladigesocypris ghigii</i> (o)	<i>Silurus aristotelis</i> (V)
<i>Leuciscus lucumonis</i> (o)	ATHERINIFORMES
<i>Leuciscus souffia</i> (o)	Cyprinodontidae
<i>Pelecus cultratus</i> (V)	<i>Aphanius iberus</i> (o)
<i>Phoxinellus</i> spp. (o)	<i>Aphanius fasciatus</i> (o)
* <i>Phoxinus phoxinus</i>	* <i>Valencia hispanica</i>
<i>Rhodeus sericeus amarus</i> (o)	* <i>Valencia letourneuxi</i> (<i>Valencia hispanica</i>)
<i>Rutilus pigus</i> (V)	PERCIFORMES
<i>Rutilus rubilio</i> (o)	Percidae
<i>Rutilus arcasii</i> (o)	<i>Gymnocephalus baloni</i>
<i>Rutilus macrolepidotus</i> (o)	<i>Gymnocephalus schraetzer</i> (V)
<i>Rutilus lemmingii</i> (o)	* <i>Romanichthys valsanicola</i>
<i>Rutilus frisii meidingeri</i> (V)	<i>Zingel</i> spp. ((o) z wyjątkiem <i>Zingel asper</i> oraz <i>Zingel zingel</i> (V))
<i>Rutilus alburnoides</i> (o)	Gobiidae
<i>Scardinius graecus</i> (o)	<i>Knipowitschia croatica</i> (o)
<i>Squalius microlepis</i> (o)	<i>Knipowitschia (Padogobius) panizzae</i> (o)
<i>Squalius svallize</i> (o)	<i>Padogobius nigricans</i> (o)
Cobitidae	<i>Pomatoschistus canestrini</i> (o)
<i>Cobitis elongata</i> (o)	SCORPAENIFORMES
<i>Cobitis taenia</i> (o) (z wyjątkiem populacji fińskich)	Cottidae
<i>Cobitis trichonica</i> (o)	<i>Cottus gobio</i> (o) (z wyjątkiem populacji fińskich)
<i>Misgurnus fossilis</i> (o)	<i>Cottus petiti</i> (o)
<i>Sabanejewia aurata</i> (o)	

BEZKRĘGOWCE

STAWONOGI	<i>Carabus hungaricus</i>
CRUSTACEA	* <i>Carabus menetriesi pacholei</i>
Decapoda	* <i>Carabus olympiae</i>
<i>Austropotamobius pallipes</i> (V)	<i>Carabus variolosus</i>
* <i>Austropotamobius torrentium</i> (V)	<i>Carabus zawadzskii</i>
Isopoda	<i>Cerambyx cerdo</i>
* <i>Armadillidium ghardalamensis</i>	<i>Corticaria planula</i> (o)
INSECTA	<i>Cucujus cinnaberinus</i>
Coleoptera	<i>Dorcadion fulvum cervae</i>
<i>Agathidium pulchellum</i> (o)	<i>Duvalius gebhardti</i>
<i>Bolbelasmus unicornis</i>	<i>Duvalius hungaricus</i>
<i>Boros schneideri</i> (o)	<i>Dytiscus latissimus</i>
<i>Buprestis splendens</i>	<i>Graphoderus bilineatus</i>
<i>Carabus hampei</i>	

▼ M4

<i>Leptodirus hochenwarti</i>	<i>Euphydryas (Eurodryas, Hypodryas) aurinia</i> (o)
<i>Limniscus violaceus</i> (o)	<i>Glyphipterix loricatella</i>
<i>Lucanus cervus</i> (o)	<i>Gortyna borelii lunata</i>
<i>Macrolea pubipennis</i> (o)	<i>Graellsia isabellae</i> (V)
<i>Mesosa myops</i> (o)	<i>Hesperia comma catena</i> (o)
<i>Morimus funereus</i> (o)	<i>Hypodryas maturna</i>
* <i>Osmoderma eremita</i>	<i>Leptidea morsei</i>
<i>Oxyporus mannerheimii</i> (o)	<i>Lignyopectera fumidaria</i>
<i>Pilemia tigrina</i>	<i>Lycaena dispar</i>
* <i>Phryganophilus ruficollis</i>	<i>Lycaena helle</i>
<i>Probaticus subrugosus</i>	<i>Maculinea nausithous</i>
<i>Propomacrus cypriacus</i>	<i>Maculinea teleius</i>
* <i>Pseudogaurotina excellens</i>	<i>Melanargia arge</i>
<i>Pseudoseriscius cameroni</i>	* <i>Nymphalis vaualbum</i>
<i>Pytho kolwensis</i>	<i>Papilio hospiton</i>
<i>Rhysodes sulcatus</i> (o)	<i>Phyllometra culminaria</i>
* <i>Rosalia alpina</i>	<i>Plebicula golgus</i>
<i>Stephanopachys linearis</i> (o)	<i>Polymixis rufocincta isolata</i>
<i>Stephanopachys substriatus</i> (o)	<i>Polyommatus eroides</i>
<i>Xyletinus tremulicola</i> (o)	<i>Proterebia afra dalmata</i>
Hemiptera	<i>Pseudophilotes bavius</i>
<i>Aradus angularis</i> (o)	<i>Xestia borealis</i> (o)
Lepidoptera	<i>Xestia brunneopicta</i> (o)
<i>Agriades glandon aquilo</i> (o)	* <i>Xylomoia strix</i>
<i>Arytrura musculus</i>	Mantodea
* <i>Callimorpha (Euplagia, Panaxia) quadripunctaria</i> (o)	<i>Apteromantis aptera</i>
<i>Catopta thrips</i>	Odonata
<i>Chondrosoma fiduciarium</i>	<i>Coenagrion hylas</i> (o)
<i>Clossiana improba</i> (o)	<i>Coenagrion mercuriale</i> (o)
<i>Coenonympha oedippus</i>	<i>Coenagrion ornatum</i> (o)
<i>Colias myrmidone</i>	<i>Cordulegaster heros</i>
<i>Cucullia mixta</i>	<i>Cordulegaster trinacriae</i>
<i>Dioszeghyana schmidtii</i>	<i>Gomphus graslinii</i>
<i>Erannis ankeraria</i>	<i>Leucorrhinia pectoralis</i>
<i>Erebia calcaria</i>	<i>Lindenia tetraphylla</i>
<i>Erebia christi</i>	<i>Macromia splendens</i>
<i>Erebia medusa polaris</i> (o)	<i>Ophiogomphus cecilia</i>
<i>Eriogaster catax</i>	<i>Oxygastra curtisii</i>
	Orthoptera
	<i>Baetica ustulata</i>
	<i>Brachytrupes megacephalus</i>
	<i>Isophya costata</i>
	<i>Isophya harzi</i>

▼ **M4**

<i>Isophya stysi</i>	<i>Hygromia kovacsi</i>
<i>Myrmecophilus baronii</i>	<i>Idiomela (Helix) subplicata</i>
<i>Odontopodisma rubripes</i>	<i>Lampedusa imitatrix</i>
<i>Paracaloptenus caloptenoides</i>	* <i>Lampedusa melitensis</i>
<i>Pholidoptera transsylvanica</i>	<i>Leiostyla abbreviata</i>
<i>Stenobothrus (Stenobothrodes) eurasius</i>	<i>Leiostyla cassida</i>
ARACHNIDA	<i>Leiostyla corneocostata</i>
Pseudoscorpiones	<i>Leiostyla gibba</i>
<i>Anthrenochernes stellae</i> (o)	<i>Leiostyla lamellosa</i>
MIĘCZAKI	* <i>Paladilhia hungarica</i>
GASTROPODA	<i>Sadleriana pannonica</i>
<i>Anisus vorticulus</i>	<i>Theodoxus transversalis</i>
<i>Caseolus calculus</i>	<i>Vertigo angustior</i> (o)
<i>Caseolus commixta</i>	<i>Vertigo genesii</i> (o)
<i>Caseolus sphaerula</i>	<i>Vertigo geyeri</i> (o)
<i>Chilostoma banaticum</i>	<i>Vertigo moulinsiana</i> (o)
<i>Discula leacockiana</i>	BIVALVIA
<i>Discula tabellata</i>	Unionoida
<i>Discus gueriniatus</i>	<i>Margaritifera durrovensis (Margaritifera margaritifera)</i> (V)
<i>Elona quimperiana</i>	<i>Margaritifera margaritifera</i> (V)
<i>Geomalacus maculosus</i>	<i>Unio crassus</i>
<i>Geomitra moniziana</i>	Dreissenidae
<i>Gibbula nivosa</i>	<i>Congeria kusceri</i>
* <i>Helicopsis striata austriaca</i> (o)	

(b) **ROŚLINY**

PTERIDOPHYTA	ISOETACEAE
ASPLENIACEAE	<i>Isoetes boryana</i> Durieu
<i>Asplenium jahandiezii</i> (Litard.) Rouy	<i>Isoetes malinverniana</i> Ces. & De Not.
<i>Asplenium adulterinum</i> Milde	MARSILEACEAE
BLECHNACEAE	<i>Marsilea batardae</i> Launert
<i>Woodwardia radicans</i> (L.) Sm.	<i>Marsilea quadrifolia</i> L.
DICKSONIACEAE	<i>Marsilea strigosa</i> Willd.
<i>Culcita macrocarpa</i> C. Presl	OPHIOGLOSSACEAE
DRYOPTERIDACEAE	<i>Botrychium simplex</i> Hitchc.
<i>Diplazium sibiricum</i> (Turcz. ex Kunze) Kurata	<i>Ophioglossum polyphyllum</i> A. Braun
* <i>Dryopteris corleyi</i> Fraser-Jenk.	GYMNOSPERMAE
<i>Dryopteris fragans</i> (L.) Schott	PINACEAE
HYMENOPHYLLACEAE	* <i>Abies nebrodensis</i> (Lojac.) Mattei
<i>Trichomanes speciosum</i> Willd.	ANGIOSPERMAE
	ALISMATACEAE
	* <i>Alisma wahlenbergii</i> (Holmberg) Juz.

▼ M4*Caldesia parnassifolia* (L.) Parl.*Luronium natans* (L.) Raf.

AMARYLLIDACEAE

Leucojum nicaeense Ard.*Narcissus asturiensis* (Jordan) Pugsley*Narcissus calcicola* Mendonça*Narcissus cyclamineus* DC.*Narcissus fernandesii* G. Pedro*Narcissus humilis* (Cav.) Traub* *Narcissus nevadensis* Pugsley*Narcissus pseudonarcissus* L. subsp. *nobilis* (Haw.) A. Fernandes*Narcissus scaberulus* Henriq.*Narcissus triandrus* L. subsp. *capax* (Salisb.) D. A. Webb.*Narcissus viridiflorus* Schousboe

ASCLEPIADACEAE

Vincetoxicum pannonicum (Borhidi) Holub

BORAGINACEAE

* *Anchusa crispa* Viv.*Echium russicum* J.F.Gemlin* *Lithodora nitida* (H. Ern) R. Fernandes*Myosotis lusitanica* Schuster*Myosotis rehsteineri* Wartm.*Myosotis retusifolia* R. Afonso*Omphalodes kuzinskyanae* Willk.* *Omphalodes littoralis* Lehm.* *Onosma tornensis* Javorka*Solenanthus albanicus* (Degen & al.) Degen & Baldacci* *Symphytum cycladense* Pawl.

CAMPANULACEAE

Adenophora lilifolia (L.) Ledeb.*Asyneuma giganteum* (Boiss.) Bornm.* *Campanula bohemica* Hruby* *Campanula gelida* Kovanda*Campanula romanica* Săvul.* *Campanula sabatia* De Not.* *Campanula serrata* (Kit.) Hendrych*Campanula zoysii* Wulfen*Jasione crispa* (Pourret) Samp. subsp. *serpentina* Pinto da Silva*Jasione lusitanica* A. DC.

CARYOPHYLLACEAE

Arenaria ciliata L. subsp. *pseudofrigida* Ostenf. & O.C. Dahl*Arenaria humifusa* Wahlenberg* *Arenaria nevadensis* Boiss. & Reuter*Arenaria provincialis* Chater & Halliday* *Cerastium alsinifolium* Tausch *Cerastium dinaricum* G. Beck & Szysz.*Dianthus arenarius* L. subsp. *arenarius** *Dianthus arenarius* subsp. *bohemicus* (Novak) O. Schwarz*Dianthus cintranus* Boiss. & Reuter subsp. *cintranus* Boiss. & Reuter* *Dianthus diutinus* Kit.* *Dianthus lumnitzeri* Wiesb.*Dianthus marizii* (Samp.) Samp.* *Dianthus moravicus* Kovanda* *Dianthus nitidus* Waldst. et Kit.*Dianthus plumarius* subsp. *regis-stephani* (Rapcs.) Baksay*Dianthus rupicola* Biv.* *Gypsophila papillosa* P. Porta*Herniaria algarvica* Chaudhri* *Herniaria latifolia* Lapeyr. subsp. *litardierei* Gamis*Herniaria lusitanica* (Chaudhri) subsp. *berlingiana* Chaudhri*Herniaria maritima* Link* *Minuartia smejkalii* Dvorakova*Moehringia jankae* Griseb. ex Janka*Moehringia lateriflora* (L.) Fenzl.*Moehringia tommasinii* Marches.*Moehringia villosa* (Wulfen) Fenzl*Petrocoptis grandiflora* Rothm.*Petrocoptis montsiciana* O. Bolos & Rivas Mart.*Petrocoptis pseudoviscosa* Fernández Casas*Silene furcata* Rafin. subsp. *angustiflora* (Rupr.) Walters* *Silene hicesiae* Brullo & Signorello*Silene hifacensis* Rouy ex Willk.* *Silene holzmanii* Heldr. ex Boiss.*Silene longicilia* (Brot.) Oth.

▼ M4

Silene mariana Pau

* *Silene orphanidis* Boiss

* *Silene rothmaleri* Pinto da Silva

* *Silene velutina* Pourret ex Loisel.

CHENOPODIACEAE

* *Bassia (Kochia) saxicola* (Guss.) A. J. Scott

* *Cremnophyton lanfrancoi* Brullo et Pavone

* *Salicornia veneta* Pignatti & Lausi

CISTACEAE

Cistus palhinhae Ingram

Halimium verticillatum (Brot.) Sennen

Helianthemum alypoides Losa & Rivas Goday

Helianthemum caput-felis Boiss.

* *Tuberaria major* (Willk.) Pinto da Silva & Rozeira

COMPOSITAE

* *Anthemis glaberrima* (Rech. f.) Greuter

Artemisia campestris L. subsp. *botnica* A.N. Lundström ex Kindb.

* *Artemisia granatensis* Boiss.

* *Artemisia laciniata* Willd.

Artemisia oelandica (Besser) Komaror

* *Artemisia pancicii* (Janka) Ronn.

* *Aster pyrenaicus* Desf. ex DC

* *Aster sorrentinii* (Tod) Lojac.

Carlina onopordifolia Besser

* *Carduus myriacanthus* Salzm. ex DC.

* *Centaurea alba* L. subsp. *heldreichii* (Halacsy) Dostal

* *Centaurea alba* L. subsp. *princeps* (Boiss. & Heldr.) Gugler

* *Centaurea akamantis* T. Georgiadis & G. Chatzikyriakou

* *Centaurea attica* Nyman subsp. *mega-*
rensis (Halacsy & Hayek) Dostal

* *Centaurea balearica* J.D. Rodriguez

* *Centaurea borjae* Valdes-Berm. & Rivas Goday

* *Centaurea citricolor* Font Quer

Centaurea corymbosa Pourret

Centaurea gadorensis G. Blanca

* *Centaurea horrida* Badaro

Centaurea immanuelis-loewii Degen

Centaurea jankae Brandza

* *Centaurea kalambakensis* Freyn & Sint.

Centaurea kartschiana Scop.

* *Centaurea lactiflora* Halacsy

Centaurea micrantha Hoffmanns. & Link
subsp. *herminii* (Rouy) Dostál

* *Centaurea niederi* Heldr.

* *Centaurea peucedanifolia* Boiss. & Orph.

* *Centaurea pinnata* Pau

Centaurea pontica Prodan & E.I. Nyárády

Centaurea pulvinata (G. Blanca) G. Blanca

Centaurea rothmalerana (Arènes) Dostál

Centaurea vicentina Mariz

Cirsium brachycephalum Juratzka

* *Crepis crocifolia* Boiss. & Heldr.

Crepis granatensis (Willk.) B. Blanca & M. Cueto

Crepis pusilla (Sommier) Merxmüller

Crepis tectorum L. subsp. *nigrescens*

Erigeron frigidus Boiss. ex DC.

* *Helichrysum melitense* (Pignatti) Brullo et al

Hymenostemma pseudanthesis (Kunze) Willd.

Hyoseris frutescens Brullo et Pavone

* *Jurinea cyanooides* (L.) Reichenb.

* *Jurinea fontqueri* Cuatrec.

* *Lamyropsis microcephala* (Moris) Dittrich & Greuter

Leontodon microcephalus (Boiss. ex DC.) Boiss.

Leontodon boryi Boiss.

* *Leontodon siculus* (Guss.) Finch & Sell

Leuzea longifolia Hoffmanns. & Link

Ligularia sibirica (L.) Cass.

* *Palaeocyanus crassifolius* (Bertoloni) Dostal

Santolina impressa Hoffmanns. & Link

Santolina semidentata Hoffmanns. & Link

Saussurea alpina subsp. *esthonica* (Baer ex Rupr) Kupffer

* *Senecio elodes* Boiss. ex DC.

Senecio jacobea L. subsp. *gotlandicus* (Neuman) Sterner

Senecio nevadensis Boiss. & Reuter

▼ M4

* *Serratula lycopifolia* (Vill.) A. Kern

Tephrosieris longifolia (Jacq.) Griseb et Schenk subsp. *moravica*

CONVOLVULACEAE

* *Convolvulus argyrothamnus* Greuter

* *Convolvulus fernandesii* Pinto da Silva & Teles

CRUCIFERAE

Alyssum pyrenaicum Lapeyr.

* *Arabis kennedyae* Meikle

Arabis sadina (Samp.) P. Cout.

Arabis scopoliana Boiss

* *Biscutella neustriaca* Bonnet

Biscutella vincentina (Samp.) Rothm.

Boleum asperum (Pers.) Desvaux

Brassica glabrescens Poldini

Brassica hilarionis Post

Brassica insularis Moris

* *Brassica macrocarpa* Guss.

Braya linearis Rouy

* *Cochlearia polonica* E. Fröhlich

* *Cochlearia tatrae* Borbas

* *Coincya rupestris* Rouy

* *Coronopus navasii* Pau

Crambe tataria Sebeok

* *Degenia velebitica* (Degen) Hayek

Diplotaxis ibicensis (Pau) Gómez-Campo

* *Diplotaxis siettiana* Maire

Diplotaxis vicentina (P. Cout.) Rothm.

Draba cacuminum Elis Ekman

Draba cinerea Adams

Draba doreri Heuffel.

Erucastrum palustre (Pirona) Vis.

* *Erysimum pienicum* (Zapal.) Pawl.

* *Iberis arbuscula* Runemark

Iberis procumbens Lange subsp. *microcarpa* Franco & Pinto da Silva

* *Jonopsidium acaule* (Desf.) Reichenb.

Jonopsidium savianum (Caruel) Ball ex Arcang.

Rhynchosinapis erucastrum (L.) Dandy ex Clapham subsp. *cintrana* (Coutinho) Franco & P. Silva (*Coincya cintrana* (P. Cout.) Pinto da Silva)

Sisymbrium cavanillesianum Valdés & Castro-viejo

Sisymbrium supinum L.

Thlaspi jankae A. Kern.

CYPERACEAE

Carex holostoma Drejer

* *Carex panormitana* Guss.

Eleocharis carniolica Koch

DIOSCOREACEAE

* *Borderea chouardii* (Gaussen) Heslot

DROSERACEAE

Aldrovanda vesiculosa L.

ELATINACEAE

Elatine gussonei (Sommier) Brullo et al

ERICACEAE

Rhododendron luteum Sweet

EUPHORBIACEAE

* *Euphorbia margalidiana* Kuhbier & Lewejohann

Euphorbia transtagana Boiss.

GENTIANACEAE

* *Centaurium rigualii* Esteve

* *Centaurium somedanum* Lainz

Gentiana ligustica R. de Vilm. & Chopinet

Gentianella anglica (Pugsley) E.F. Warburg

* *Gentianella bohemica* Skalicky

GERANIACEAE

* *Erodium astragaloides* Boiss. & Reuter

Erodium paularense Fernández-González & Izco

* *Erodium rupicola* Boiss.

GLOBULARIACEAE

* *Globularia stygia* Orph. ex Boiss.

GRAMINEAE

Arctagrostis latifolia (R. Br.) Griseb.

Arctophila fulva (Trin.) N.J. Anderson

Avenula hackelii (Henriq.) Holub

Bromus grossus Desf. ex DC.

Calamagrostis chalybaea (Laest.) Fries

Cinna latifolia (Trev.) Griseb.

Coleanthus subtilis (Tratt.) Seidl

Festuca brigantina (Markgr.-Dannenb.) Markgr.-Dannenb.

▼M4

- Festuca duriotagana* Franco & R. Afonso
- Festuca elegans* Boiss.
- Festuca henriquesii* Hack.
- Festuca summilusitana* Franco & R. Afonso
- Gaudinia hispanica* Stace & Tutin
- Holcus setiglumis* Boiss. & Reuter subsp. *duriensis* Pinto da Silva
- Micropyropsis tuberosa* Romero - Zarco & Cabezudo
- Poa granitica* Br.-Bl. subsp. *disparilis* (E. I. Nyárády) E. I. Nyárády
- * *Poa riphaea* (Ascher et Graebner) Fritsch
- Pseudarrhenatherum pallens* (Link) J. Holub
- Puccinellia phryganodes* (Trin.) Scribner + Merr.
- Puccinellia pungens* (Pau) Paunero
- * *Stipa austroitalica* Martinovsky
- * *Stipa bavarica* Martinovsky & H. Scholz
- Stipa danubialis* Dihoru & Roman
- * *Stipa styriaca* Martinovsky
- * *Stipa veneta* Moraldo
- * *Stipa zalesskii* Wilensky
- Trisetum subalpestre* (Hartman) Neuman
- GROSSULARIACEAE
- * *Ribes sardoum* Martelli
- HIPPURIDACEAE
- Hippuris tetraphylla* L. Fil.
- HYPERICACEAE
- * *Hypericum aciferum* (Greuter) N.K.B. Robson
- IRIDACEAE
- Crocus cyprius* Boiss. et Kotschy
- Crocus hartmannianus* Holmboe
- Gladiolus palustris* Gaud.
- Iris aphylla* L. subsp. *hungarica* Hegi
- Iris humilis* Georgi subsp. *arenaria* (Waldst. et Kit.) A. et D.Löve
- JUNCACEAE
- Juncus valvatus* Link
- Luzula arctica* Blytt
- LABIATAE
- Dracocephalum austriacum* L.
- * *Micromeria taygetea* P.H. Davis
- Nepeta dirphyia* (Boiss.) Heldr. ex Halacsy
- * *Nepeta sphaciotica* P.H. Davis
- Origanum dictamnus* L.
- Phlomis brevibracteata* Turril
- Phlomis cypria* Post
- Salvia veneris* Hedge
- Sideritis cypria* Post
- Sideritis incana* subsp. *glauca* (Cav.) Malagar-riga
- Sideritis javalambrensis* Pau
- Sideritis serrata* Cav. ex Lag.
- Teucrium lepicephalum* Pau
- Teucrium turredanum* Losa & Rivas Goday
- * *Thymus camphoratus* Hoffmanns. & Link
- Thymus carnosus* Boiss.
- * *Thymus lotocephalus* G. López & R. Morales (*Thymus cephalotos* L.)
- LEGUMINOSAE
- Anthyllis hystrix* Cardona, Contandr. & E. Sierra
- * *Astragalus algarbiensis* Coss. ex Bunge
- * *Astragalus aquilanus* Anzalone
- Astragalus centralpinus* Braun-Blanquet
- * *Astragalus macrocarpus* DC. subsp. *lefka-rensis*
- * *Astragalus maritimus* Moris
- Astragalus peterfii* Jáv.
- Astragalus tremolsianus* Pau
- * *Astragalus verrucosus* Moris
- * *Cytisus aeolicus* Guss. ex Lindl.
- Genista dorycnifolia* Font Quer
- Genista holopetala* (Fleischm. ex Koch) Baldacci
- Melilotus segetalis* (Brot.) Ser. subsp. *fallax* Franco
- * *Ononis hackelii* Lange
- Trifolium saxatile* All.
- * *Vicia bifoliolata* J.D. Rodríguez
- LENTIBULARIACEAE
- * *Pinguicula crystallina* Sm.
- Pinguicula nevadensis* (Lindb.) Casper
- LILIACEAE
- Allium grosii* Font Quer

▼M4

- * *Androcymbium rechingeri* Greuter
- * *Asphodelus bento-rainhae* P. Silva
- * *Chionodoxa lochia* Meikle in Kew Bull.
- Colchicum arenarium* Waldst. et Kit.
- Hyacinthoides vicentina* (Hoffmans. & Link) Rothm.
- * *Muscari gussonei* (Parl.) Tod.
- Scilla litardierei* Breist.
- * *Scilla morrisii* Meikle
- Tulipa cypria* Stapf
- Tulipa hungarica* Borbas
- LINACEAE
- * *Linum dolomiticum* Borbas
- * *Linum muelleri* Moris (*Linum maritimum muelleri*)
- LYTHRACEAE
- * *Lythrum flexuosum* Lag.
- MALVACEAE
- Kosteletzkya pentacarpos* (L.) Ledeb.
- NAJADACEAE
- Najas flexilis* (Willd.) Rostk. & W.L. Schmidt
- Najas tenuissima* (A. Braun) Magnus
- OLEACEAE
- Syringa josikaea* Jacq. Fil. ex Reichenb.
- ORCHIDACEAE
- Anacamptis urvilleana* Sommier et Caruana Gatto
- Calypso bulbosa* L.
- * *Cephalanthera cucullata* Boiss. & Heldr.
- Cypripedium calceolus* L.
- Dactylorhiza kalopissii* E. Nelson
- Gymnigritella runei* Teppner & Klein
- Himantoglossum adriaticum* Baumann
- Himantoglossum caprinum* (Bieb.) V. Koch
- Liparis loeselii* (L.) Rich.
- * *Ophrys kotschyi* H.Fleischm. et Soo
- * *Ophrys lunulata* Parl.
- Ophrys melitensis* (Salkowski) J et P Devillers-Terschuren
- Platanthera obtusata* (Pursh) subsp. *oligantha* (Turez.) Hulten
- OROBANCHACEAE
- Orobanche densiflora* Salzm. ex Reut.
- PAEONIACEAE
- Paeonia cambessedesii* (Willk.) Willk.
- Paeonia clusii* F.C. Stern subsp. *rhodia* (Stearn) Tzanoudakis
- Paeonia officinalis* L. subsp. *banatica* (Rachel) Soo
- Paeonia parnassica* Tzanoudakis
- PALMAE
- Phoenix theophrasti* Greuter
- PAPAVERACEAE
- Corydalis gotlandica* Lidén
- Papaver laestadianum* (Nordh.) Nordh.
- Papaver radicum* Rottb. subsp. *hyperboreum* Nordh.
- PLANTAGINACEAE
- Plantago algarbiensis* Sampaio (*Plantago bracteosa* (Willk.) G. Sampaio)
- Plantago almogravensis* Franco
- PLUMBAGINACEAE
- Armeria berlengensis* Daveau
- * *Armeria helodes* Martini & Pold
- Armeria neglecta* Girard
- Armeria pseudarmeria* (Murray) Mansfeld
- * *Armeria rouyana* Daveau
- Armeria soleirolii* (Duby) Godron
- Armeria velutina* Welw. ex Boiss. & Reuter
- Limonium dodartii* (Girard) O. Kuntze subsp. *lusitanicum* (Daveau) Franco
- * *Limonium insulare* (Beg. & Landi) Arrig. & Diana
- Limonium lanceolatum* (Hoffmans. & Link) Franco
- Limonium multiflorum* Erben
- * *Limonium pseudolaetum* Arrig. & Diana
- * *Limonium strictissimum* (Salzmann) Arrig.
- POLYGONACEAE
- Persicaria foliosa* (H. Lindb.) Kitag.
- Polygonum praelongum* Coode & Cullen
- Rumex rupestris* Le Gall
- PRIMULACEAE
- Androsace mathildae* Levier

▼ M4

Androsace pyrenaica Lam.

* *Cyclamen fatrense* Halda et Sojak

* *Primula apennina* Widmer

Primula carniolica Jacq.

Primula nutans Georgi

Primula palinuri Petagna

Primula scandinavica Bruun

Soldanella villosa Darracq.

RANUNCULACEAE

* *Aconitum corsicum* Gay (*Aconitum napellus* subsp. *corsicum*)

Aconitum firmum (Reichenb.) Neilr subsp. *moravicum* Skalicky

Adonis distorta Ten.

Aquilegia bertolonii Schott

Aquilegia kitaibelii Schott

* *Aquilegia pyrenaica* D.C. subsp. *cazorlensis* (Heywood) Galiano

* *Consolida samia* P.H. Davis

* *Delphinium caseyi* B.L. Burt

Pulsatilla grandis Wenderoth

Pulsatilla patens (L.) Miller

* *Pulsatilla pratensis* (L.) Miller subsp. *hungarica* Soo

* *Pulsatilla slavica* G. Reuss.

* *Pulsatilla subslavica* Futak ex Golia-sova

Pulsatilla vulgaris Hill. subsp. *gotlandica* (Johanss.) Zaemelis & Paegle

Ranunculus kykkoensis Meikle

Ranunculus lapponicus L.

* *Ranunculus weyleri* Mares

RESEDACEAE

Reseda decursiva Forssk.

ROSACEAE

Agrimonia pilosa Ledebour

Potentilla delphinensis Gren. & Godron

Potentilla emilii-popii Nyárády

* *Pyrus magyarica* Terpo

Sorbus teodorii Liljefors

RUBIACEAE

Galium cracoviense Ehrend.

* *Galium litorale* Guss.

Galium moldavicum (Dobrescu) Franco

* *Galium sudeticum* Tausch

* *Galium viridiflorum* Boiss. & Reuter

SALICACEAE

Salix salvifolia Brot. subsp. *australis* Franco

SANTALACEAE

Thesium ebracteatum Hayne

SAXIFRAGACEAE

Saxifraga berica (Beguinet) D.A. Webb

Saxifraga florulenta Moretti

Saxifraga hirculus L.

Saxifraga osloënsis Knaben

Saxifraga tombeanensis Boiss. ex Engl.

SCROPHULARIACEAE

Antirrhinum charidemi Lange

Chaenorrhinum serpyllifolium (Lange) Lange subsp. *lusitanicum* R. Fernandes

* *Euphrasia genargentea* (Feoli) Diana

Euphrasia marchesettii Wettst. ex Marches.

Linaria algarviana Chav.

Linaria coutinhoi Valdés

Linaria loeselii Schweigger

* *Linaria ficalhoana* Rouy

Linaria flava (Poiret) Desf.

* *Linaria hellenica* Turrill

Linaria pseudolaxiflora Lojacono

* *Linaria ricardoi* Cout.

Linaria tonzigii Lona

* *Linaria tursica* B. Valdés & Cabezudo

Odontites granatensis Boiss.

* *Pedicularis sudetica* Willd.

Rhinanthus oesilensis (Ronniger & Saarsoo) Vassilcz

Tozzia carpathica Wol.

Verbascum litigiosum Samp.

Veronica micrantha Hoffmanns. & Link

* *Veronica oetaea* L.-A. Gustavsson

SOLANACEAE

* *Atropa baetica* Willk.

THYMELAEACEAE

* *Daphne arbuscula* Celak

▼M4

Daphne petraea Leybold* *Daphne rodriguezii* Texidor

ULMACEAE

Zelkova abelicea (Lam.) Boiss.

UMBELLIFERAE

* *Angelica heterocarpa* Lloyd*Angelica palustris* (Besser) Hoffm.* *Apium bermejoi* Llorens*Apium repens* (Jacq.) Lag.*Athamanta cortiana* Ferrarini* *Bupleurum capillare* Boiss. & Heldr.* *Bupleurum kakiskalae* Greuter*Eryngium alpinum* L.* *Eryngium viviparum* Gay* *Ferula sadleriana* Lebed.*Hladnikia pastinacifolia* Reichenb.* *Laserpitium longiradium* Boiss.* *Naufraga balearica* Constans & Cannon* *Oenanthe conioides* Lange*Petagnia saniculifolia* Guss.*Rouya polygama* (Desf.) Coincy* *Seseli intricatum* Boiss.*Seseli leucospermum* Waldst. et Kit*Thorella verticillatinundata* (Thore) Briq.

VALERIANACEAE

Centranthus trinervis (Viv.) Beguinot

VIOLACEAE

Viola delphinantha Boiss.* *Viola hispida* Lam.*Viola jaubertiana* Mares & Vigineix*Viola rupestris* F.W. Schmidt subsp. *relicta*
Jalas

ROŚLINY NIŻSZE

BRYOPHYTA

Bruchia vogesiaca Schwaegr. (o)*Bryhnia novae-angliae* (Sull & Lesq.)
Grout (o)* *Bryoerythrophyllum campylocarpum*
(C. Müll.) Crum. (*Bryoerythrophyllum*
machadoanum (Sergio) M.O. Hill) (o)*Buxbaumia viridis* (Moug.) Moug. &
Nestl. (o)*Cephalozia macounii* (Aust.) Aust. (o)*Cynodontium suecicum* (H. Arn. & C.
Jens.) I. Hag. (o)*Dichelyma capillaceum* (Dicks) Myr. (o)*Dicranum viride* (Sull. & Lesq.) Lindb.
(o)*Distichophyllum carinatum* Dix. & Nich.
(o)*Drepanocladus (Hamatocaulis) verni-*
cosus (Mitt.) Warnst. (o)*Encalypta mutica* (I. Hagen) (o)*Hamatocaulis lapponicus* (Norr.)
Hedenäs (o)*Herzogiella turfacea* (Lindb.) I. Wats. (o)*Hygrohypnum montanum* (Lindb.) Broth. (o)*Jungermannia handelii* (Schiffn.) Amak. (o)*Mannia triandra* (Scop.) Grolle (o)* *Marsupella profunda* Lindb. (o)*Meesia longiseta* Hedw. (o)*Nothothylas orbicularis* (Schwein.) Sull. (o)*Ochyraea tatrensis* Vana (o)*Orthohecium lapponicum* (Schimp.) C. Hartm.
(o)*Orthotrichum rogeri* Brid. (o)*Petalophyllum ralfsii* (Wils.) Nees & Gott. (o)*Plagiomnium drummondii* (Bruch & Schimp.)
T. Kop. (o)*Riccia breidleri* Jur. (o)*Riella helicophylla* (Bory & Mont.) Mont. (o)*Scapania massolongi* (K. Müll.) K. Müll. (o)*Sphagnum pylaisii* Brid. (o)*Tayloria rudolphiana* (Garov) B. & S. (o)*Tortella rigens* (N. Alberts) (o)

GATUNKI REGIONU MAKARONEZYJSKIEGO

PTERIDOPHYTA

HYMENOPHYLLACEAE

Hymenophyllum maderensis Gibby &
Lovis

DRYOPTERIDACEAE

* *Polystichum drepanum* (Sw.) C. Presl.

ISOETACEAE

Isoetes azorica Durieu & Paiva ex Milde

▼M4

MARSILEACEAE

* *Marsilea azorica* Launert & Paiva

ANGIOSPERMAE

ASCLEPIADACEAE

Caralluma burchardii N. E. Brown

* *Ceropegia chrysantha* Svent.

BORAGINACEAE

Echium candicans L. fil.

* *Echium gentianoides* Webb & Coincy

Myosotis azorica H.C. Watson

Myosotis maritima Hochst. in Seub.

CAMPANULACEAE

* *Azorina vidalii* (H.C. Watson) Feer

Musschia aurea (L. f.) DC.

* *Musschia wollastonii* Lowe

CAPRIFOLIACEAE

* *Sambucus palmensis* Link

CARYOPHYLLACEAE

Spergularia azorica (Kindb.) Lebel

CELASTRACEAE

Maytenus umbellata (R. Br.) Mabb.

CHENOPODIACEAE

Beta patula Ait.

CISTACEAE

Cistus chinamadensis Banares & Romero

* *Helianthemum bystropogophyllum* Svent.

COMPOSITAE

Andryala crithmifolia Ait.

* *Argyranthemum lidii* Humphries

Argyranthemum thalassophyllum (Svent.) Hump.

Argyranthemum winterii (Svent.) Humphries

* *Atractylis arbuscula* Svent. & Michaelis

Atractylis preauxiana Schultz.

Calendula maderensis DC.

Cheirolophus duranii (Burchard) Holub

Cheirolophus ghomerytus (Svent.) Holub

Cheirolophus junonianus (Svent.) Holub

Cheirolophus massonianus (Lowe) Hansen & Sund.

Cirsium latifolium Lowe

Helichrysum gossypinum Webb

Helichrysum monogynum Burt & Sund.

Hypochoeris oligocephala (Svent. & Bramw.) Lack

* *Lactuca watsoniana* Trel.

* *Onopordum nogalesii* Svent.

* *Onopordum carduelinum* Bolle

* *Pericallis hadrosoma* (Svent.) B. Nord.

Phagnalon benettii Lowe

Stemmacantha cynaroides (Chr. Son. in Buch) Ditt

Sventenia bupleuroides Font Quer

* *Tanacetum ptarmiciflorum* Webb & Berth

CONVOLVULACEAE

* *Convolvulus caput-medusae* Lowe

* *Convolvulus lopez-socasii* Svent.

* *Convolvulus massonii* A. Dietr.

CRASSULACEAE

Aeonium gomeraense Praeger

Aeonium saundersii Bolle

Aichryson dumosum (Lowe) Praeg.

Monanthes wildpretii Banares & Scholz

Sedum brissemoretii Raymond-Hamet

CRUCIFERAE

* *Crambe arborea* Webb ex Christ

Crambe laevigata DC. ex Christ

* *Crambe sventenii* R. Petters ex Bramwell & Sund.

* *Parolinia schizogynoides* Svent.

Sinapidendron rupestre (Ait.) Lowe

CYPERACEAE

Carex malato-belizii Raymond

DIPSACACEAE

Scabiosa nitens Roemer & J.A. Schultes

ERICACEAE

Erica scoparia L. subsp. *azorica* (Hochst.) D.A. Webb

EUPHORBIACEAE

* *Euphorbia handiensis* Burchard

Euphorbia lambii Svent.

Euphorbia stygiana H.C. Watson

GERANIACEAE

* *Geranium maderense* P.F. Yeo

GRAMINEAE

Deschampsia maderensis (Haeck. & Born.) Buschm.

Phalaris maderensis (Menezes) Menezes

▼ **M4**

- GLOBULARIACEAE**
 * *Globularia ascanii* D. Bramwell & Kunkel
 * *Globularia sarcophylla* Svent.
- LABIATAE**
 * *Sideritis cystosiphon* Svent.
 * *Sideritis discolor* (Webb ex de Noe) Bolle
Sideritis infernalis Bolle
Sideritis marmorea Bolle
Teucrium abutiloides L'Hér.
Teucrium betonicum L'Hér.
- LEGUMINOSAE**
 * *Anagyris latifolia* Brouss. ex. Willd.
Anthyllis lemnniana Lowe
 * *Dorycnium spectabile* Webb & Berthel
 * *Lotus azoricus* P.W. Ball
Lotus callis-viridis D. Bramwell & D. H. Davis
 * *Lotus kunkelii* (E. Chueca) D. Bramwell & al.
 * *Teline rosmarinifolia* Webb & Berthel.
 * *Teline salsoloides* Arco & Acebes.
Vicia dennesiana H.C. Watson
- LILIACEAE**
 * *Androcymbium psammophilum* Svent.
Scilla maderensis Menezes
Semele maderensis Costa
- LORANTHACEAE**
Arceuthobium azoricum Wiens & Hawksw.
- MYRICACEAE**
 * *Myrica rivis-martinezii* Santos.
- OLEACEAE**
Jasminum azoricum L.
Picconia azorica (Tutin) Knobl.
- ORCHIDACEAE**
Goodyera macrophylla Lowe
- PITTOSPORACEAE**
 * *Pittosporum coriaceum* Dryand. ex. Ait.
- PLANTAGINACEAE**
Plantago malato-belizii Lawalree
- PLUMBAGINACEAE**
 * *Limonium arborescens* (Brouss.) Kuntze
Limonium dendroides Svent.
- * *Limonium spectabile* (Svent.) Kunkel & Sunding
 * *Limonium sventenii* Santos & Fernández Galván
- POLYGONACEAE**
Rumex azoricus Rech. fil.
- RHAMNACEAE**
Frangula azorica Tutin
- ROSACEAE**
 * *Bencomia brachystachya* Svent.
Bencomia sphaerocarpa Svent.
 * *Chamaemeles coriacea* Lindl.
Dendriopoterium pulidoi Svent.
Marcetella maderensis (Born.) Svent.
Prunus lusitanica L. subsp. *azorica* (Mouillef.) Franco
Sorbus maderensis (Lowe) Dode
- SANTALACEAE**
Kunkeliella subsucculenta Kammer
- SCROPHULARIACEAE**
 * *Euphrasia azorica* H.C. Watson
Euphrasia grandiflora Hochst. in Seub.
 * *Isoplexis chalcantha* Svent. & O'Shanahan
Isoplexis isabelliana (Webb & Berthel.) Masferrer
Odontites holliana (Lowe) Benth.
Sibthorpia peregrina L.
- SOLANACEAE**
 * *Solanum lidii* Sunding
- UMBELLIFERAE**
Ammi trifoliatum (H.C. Watson) Trelease
Bupleurum handiense (Bolle) Kunkel
Chaerophyllum azoricum Trelease
Ferula latipinna Santos
Melanoselinum decipiens (Schrader & Wendl.) Hoffm.
Monizia edulis Lowe

▼ M4

Oenanthe divaricata (R. Br.) Mabb.

VIOLACEAE

Sanicula azorica Guthnick ex Seub.

Viola paradoxa Lowe

ROŚLINY NIŻSZE

BRYOPHYTA

* *Echinodium spinosum* (Mitt.) Jur. (o)

* *Thamnobryum fernandesii* Sergio (o).

▼ B

ZAŁĄCZNIK III

KRYTERIA WYBORU TERENÓW KWALIFIKUJĄCYCH SIĘ DO OKREŚLENIA JAKO TERENY MAJĄCE ZNACZENIE DLA WSPÓLNOTY I WYZNACZENIA JAKO SPECJALNE OBSZARY OCHRONY

ETAP 1: **Ocena na szczeblu krajowym względnego znaczenia terenów dla każdego z typów siedlisk przyrodniczych z załącznika I i każdego gatunku z załącznika II (w tym typów siedlisk i gatunków o znaczeniu priorytetowym)**

A. *Kryteria oceny terenów dla danego typu siedliska przyrodniczego z załącznika I*

- a) Stopień reprezentatywności typu siedliska przyrodniczego na terenie.
- b) Obszar terenu obejmujący typ siedliska przyrodniczego w stosunku do całkowitej powierzchni obejmującej typ siedliska przyrodniczego w obrębie terytorium państwa.
- c) Poziom ochrony struktury i funkcji danego typu siedliska przyrodniczego i możliwości odtworzenia.
- d) Ocena globalna wartości terenu dla ochrony danego typu siedliska przyrodniczego.

B. *Kryteria oceny terenu dla danego gatunku z załącznika II*

- a) Wielkość i zagęszczenie populacji gatunku żyjącej w obrębie terenu w stosunku do populacji żyjących w obrębie terytorium państwa.
- b) Poziom ochrony cech siedliska, które są ważne dla danego gatunku i możliwości odbudowy.
- c) Stopień odizolowania populacji żyjącej w obrębie terenu w stosunku do naturalnego zasięgu gatunku.
- d) Ocena globalna wartości terenu dla ochrony danego gatunku.

C. Na podstawie tych kryteriów Państwa Członkowskie sklasyfikują tereny, które proponują do umieszczenia w wykazach krajowych, kwalifikujące się do określenia jako tereny mające znaczenie dla Wspólnoty zgodnie z ich względną wartością dla ochrony każdego z typów siedlisk przyrodniczych z załącznika I lub każdego gatunku z załącznika II.

D. Ten wykaz stanowi listę terenów obejmujących typy siedlisk przyrodniczych o znaczeniu priorytetowym i gatunki o znaczeniu priorytetowym, wybranych przez Państwa Członkowskie na podstawie kryteriów zawartych w A i B.

ETAP 2: **Ocena znaczenia dla Wspólnoty terenów zamieszczonych w wykazach krajowych**

- 1. Wszystkie tereny wskazane przez Państwa Członkowskie w etapie 1, które zawierają typy siedlisk przyrodniczych o znaczeniu priorytetowym i/lub gatunki o takim znaczeniu, są uważane za tereny mające znaczenie dla Wspólnoty.

▼ B

2. Przy ocenie znaczenia dla Wspólnoty innych terenów wymienionych w wykazach Państw Członkowskich, tj. ich udziału w utrzymywaniu lub przywracaniu, we właściwym stanie ochrony, siedliska przyrodniczego wymienionego w załączniku I lub gatunku wymienionego w załączniku II i/lub w spójności *Natury 2000*, zostaną wzięte pod uwagę następujące kryteria:
 - a) względna wartość terenu na poziomie krajowym;
 - b) położenie geograficzne terenu względem tras wędrówek gatunków wymienionych w załączniku II lub przynależność do ciągłego ekosystemu położonego po obu stronach jednej lub więcej granic wewnętrznych Wspólnoty;
 - c) całkowity obszar terenu;
 - d) liczba typów siedlisk przyrodniczych wymienionych w załączniku I lub gatunków wymienionych w załączniku II występujących na terenie;
 - e) globalna wartość ekologiczna terenu dla danych regionów biogeograficznych i/lub dla całego terytorium, o którym mowa w art. 2, w odniesieniu zarówno do charakterystyki lub wyjątkowych aspektów jego cech, jak i sposobu, w jaki są połączone.

▼ **M4***ZAŁĄCZNIK IV***GATUNKI ROŚLIN I ZWIERZĄT BEDĄCE PRZEDMIOTEM
ZAINTERESOWANIA WSPÓLNOTY, KTÓRE WYMAGAJĄ ŚCISLEJ
OCHRONY**

Gatunki wyliczone w niniejszym załączniku określone są poprzez:

- nazwę gatunku lub podgatunku, lub
- grupę gatunków należących do wyższego taksonu lub do wyznaczonej części tego taksonu.

Skrót „spp.” po nazwie rodziny lub rodzaju oznacza wszystkie gatunki należące do tej rodziny lub rodzaju.

(a) **ZWIERZĘTA***KRĘGOWCE*

SSAKI	Microtidae
INSECTIVORA	<i>Dinaromys bogdanovi</i>
Erinaceidae	<i>Microtus cabreræ</i>
<i>Erinaceus algirus</i>	<i>Microtus oeconomus arenicola</i>
Soricidae	<i>Microtus oeconomus mehelyi</i>
<i>Crocidura canariensis</i>	<i>Microtus tatricus</i>
<i>Crocidura sicula</i>	Zapodidae
Talpidae	<i>Sicista betulina</i>
<i>Galemys pyrenaicus</i>	<i>Sicista subtilis</i>
MICROCHIROPTERA	Hystriidae
Wszystkie gatunki	<i>Hystrix cristata</i>
MEGACHIROPTERA	CARNIVORA
Pteropodidae	Canidae
<i>Rousettus aegyptiacus</i>	<i>Alopex lagopus</i>
RODENTIA	<i>Canis lupus</i> (z wyjątkiem populacji greckich na północ od 39 równoleżnika; populacje estońskie; populacje hiszpańskie na północ od Duero; populacje bułgarskie, łotewskie, litewskie, polskie, słowackie oraz populację fińską w ramach obszaru zarządzania populacją reniferów określoną w ust. 2 fińskiej ustawy nr 848/90 z dnia 14 września 1990 r. o zarządzaniu populacją reniferów)
Gliridae	Ursidae
Wszystkie gatunki z wyjątkiem <i>Glis glis</i> oraz <i>Eliomys quercinus</i>	<i>Ursus arctos</i>
Sciuridae	Mustelidae
<i>Marmota marmota latirostris</i>	<i>Lutra lutra</i>
<i>Pteromys volans (Sciuropterus ruscicus)</i>	<i>Mustela eversmanni</i>
<i>Spermophilus citellus (Citellus citellus)</i>	<i>Mustela lutreola</i>
<i>Spermophilus suslicus (Citellus suslicus)</i>	<i>Vormela peregusna</i>
<i>Sciurus anomalus</i>	Felidae
Castoridae	<i>Felis silvestris</i>
<i>Castor fiber</i> (z wyjątkiem populacji estońskich, łotewskich, litewskich, polskich, fińskich oraz szwedzkich)	<i>Lynx lynx</i> (z wyjątkiem populacji estońskiej)
Cricetidae	<i>Lynx pardinus</i>
<i>Cricetus cricetus</i> (z wyjątkiem populacji węgierskich)	
<i>Mesocricetus newtoni</i>	

▼ **M4**

Phocidae	<i>Dalmatolacerta oxycephala</i>
<i>Monachus monachus</i>	<i>Dinarolacerta mosorensis</i>
<i>Phoca hispida saimensis</i>	<i>Gallotia atlantica</i>
ARTIODACTYLA	<i>Gallotia galloti</i>
Cervidae	<i>Gallotia galloti insulanagae</i>
<i>Cervus elaphus corsicanus</i>	<i>Gallotia simonyi</i>
Bovidae	<i>Gallotia stehlini</i>
<i>Bison bonasus</i>	<i>Lacerta agilis</i>
<i>Capra aegagrus</i> (populacje naturalne)	<i>Lacerta bedriagae</i>
<i>Capra pyrenaica pyrenaica</i>	<i>Lacerta bonnali (Lacerta monticola)</i>
<i>Ovis gmelini musimon (Ovis ammon musimon)</i> (populacje naturalne – Korsyka i Sardinia)	<i>Lacerta monticola</i>
<i>Ovis orientalis ophion (Ovis gmelini ophion)</i>	<i>Lacerta danfordi</i>
<i>Rupicapra pyrenaica ornata (Rupicapra rupicapra ornata)</i>	<i>Lacerta dugesi</i>
<i>Rupicapra rupicapra balcanica</i>	<i>Lacerta graeca</i>
<i>Rupicapra rupicapra tatica</i>	<i>Lacerta horvathi</i>
CETACEA	<i>Lacerta schreiberi</i>
Wszystkie gatunki	<i>Lacerta trilineata</i>
GADY	<i>Lacerta viridis</i>
TESTUDINATA	<i>Lacerta vivipara pannonica</i>
Testudinidae	<i>Ophisops elegans</i>
<i>Testudo graeca</i>	<i>Podarcis erhardii</i>
<i>Testudo hermanni</i>	<i>Podarcis filfolensis</i>
<i>Testudo marginata</i>	<i>Podarcis hispanica atrata</i>
Cheloniidae	<i>Podarcis lilfordi</i>
<i>Caretta caretta</i>	<i>Podarcis melisellensis</i>
<i>Chelonia mydas</i>	<i>Podarcis milensis</i>
<i>Lepidochelys kempii</i>	<i>Podarcis muralis</i>
<i>Eretmochelys imbricata</i>	<i>Podarcis peloponnesiaca</i>
Dermodochelyidae	<i>Podarcis pityusensis</i>
<i>Dermodochelys coriacea</i>	<i>Podarcis sicula</i>
Emydidae	<i>Podarcis taurica</i>
<i>Emys orbicularis</i>	<i>Podarcis tiliguerta</i>
<i>Mauremys caspica</i>	<i>Podarcis wagleriana</i>
<i>Mauremys leprosa</i>	Scincidae
SAURIA	<i>Ablepharus kitaibelii</i>
Lacertidae	<i>Chalcides bedriagai</i>
<i>Algyroides fitzingeri</i>	<i>Chalcides ocellatus</i>
<i>Algyroides marchi</i>	<i>Chalcides sexlineatus</i>
<i>Algyroides moreoticus</i>	<i>Chalcides simonyi (Chalcides occidentalis)</i>
<i>Algyroides nigropunctatus</i>	<i>Chalcides viridianus</i>
	<i>Ophiomorus punctatissimus</i>
	Gekkonidae
	<i>Cyrtopodion kotschy</i>
	<i>Phyllodactylus europaeus</i>

▼ **M4**

	<i>Tarentola angustimentalis</i>	<i>Euproctus asper</i>
	<i>Tarentola boettgeri</i>	<i>Euproctus montanus</i>
	<i>Tarentola delalandii</i>	<i>Euproctus platycephalus</i>
	<i>Tarentola gomerensis</i>	<i>Mertensiella luschani (Salamandra luschani)</i>
Agamidae		<i>Salamandra atra</i>
	<i>Stellio stellio</i>	<i>Salamandra aurorae</i>
Chamaeleontidae		<i>Salamandra lanzai</i>
	<i>Chamaeleo chamaeleon</i>	<i>Salamandrina terdigitata</i>
Anguidae		<i>Triturus carnifex (Triturus cristatus carnifex)</i>
	<i>Ophisaurus apodus</i>	<i>Triturus cristatus (Triturus cristatus cristatus)</i>
OPHIDIA		<i>Triturus italicus</i>
Colubridae		<i>Triturus karelinii (Triturus cristatus karelinii)</i>
	<i>Coluber caspius</i>	<i>Triturus marmoratus</i>
	<i>Coluber cypriensis</i>	<i>Triturus montandoni</i>
	<i>Coluber hippocrepis</i>	<i>Triturus vulgaris ampelensis</i>
	<i>Coluber jugularis</i>	Proteidae
	<i>Coluber laurenti</i>	<i>Proteus anguinus</i>
	<i>Coluber najadum</i>	Plethodontidae
	<i>Coluber nummifer</i>	<i>Hydromantes (Speleomantes) ambrosii</i>
	<i>Coluber viridiflavus</i>	<i>Hydromantes (Speleomantes) flavus</i>
	<i>Coronella austriaca</i>	<i>Hydromantes (Speleomantes) genei</i>
	<i>Eirenis modesta</i>	<i>Hydromantes (Speleomantes) imperialis</i>
	<i>Elaphe longissima</i>	<i>Hydromantes (Speleomantes) strinatii (Hydromantes (Speleomantes) italicus)</i>
	<i>Elaphe quatuorlineata</i>	<i>Hydromantes (Speleomantes) supramontis</i>
	<i>Elaphe situla</i>	ANURA
	<i>Natrix natrix cetti</i>	Discoglossidae
	<i>Natrix natrix corsa</i>	<i>Alytes cisternasii</i>
	<i>Natrix natrix cypriaca</i>	<i>Alytes muletensis</i>
	<i>Natrix tessellata</i>	<i>Alytes obstetricans</i>
	<i>Telescopus falax</i>	<i>Bombina bombina</i>
Viperidae		<i>Bombina variegata</i>
	<i>Vipera ammodytes</i>	<i>Discoglossus galganoi (w tym Discoglossus „jeanneae”)</i>
	<i>Macrovipera schweizeri (Vipera lebetina schweizeri)</i>	<i>Discoglossus montalentii</i>
	<i>Vipera seoanni (z wyjątkiem populacji hiszpańskich)</i>	<i>Discoglossus pictus</i>
	<i>Vipera ursinii</i>	<i>Discoglossus sardus</i>
	<i>Vipera xanthina</i>	Ranidae
Boidae		<i>Rana arvalis</i>
	<i>Eryx jaculus</i>	<i>Rana dalmatina</i>
PLAZY		<i>Rana graeca</i>
CAUDATA		<i>Rana iberica</i>
Salamandridae		<i>Rana italica</i>
	<i>Chioglossa lusitanica</i>	<i>Rana latastei</i>

▼ **M4**

	<i>Rana lessonae</i>	SALMONIFORMES	
Pelobatidae		Coregonidae	
	<i>Pelobates cultripes</i>		<i>Coregonus oxyrhynchus</i> (anadromiczne populacje w niektórych sektorach Morza Północnego, z wyjątkiem populacji fińskich)
	<i>Pelobates fuscus</i>		
	<i>Pelobates syriacus</i>	CYPRINIFORMES	
Bufonidae		Cyprinidae	
	<i>Bufo calamita</i>		<i>Anaecypris hispanica</i>
	<i>Bufo viridis</i>		<i>Phoxinus phoxinus</i>
Hylidae		ATHERINIFORMES	
	<i>Hyla arborea</i>	Cyprinodontidae	
	<i>Hyla meridionalis</i>		<i>Valencia hispanica</i>
	<i>Hyla sarda</i>	PERCIFORMES	
RYBY		Percidae	
ACIPENSERIFORMES			<i>Gymnocephalus baloni</i>
Acipenseridae			<i>Romanichthys valsanicola</i>
	<i>Acipenser naccarii</i>		<i>Zingel asper</i>
	<i>Acipenser sturio</i>		
		BEZKRĘGOWCE	
STAWONOGI			<i>Propomacrus cypriacus</i>
CRUSTACEA			<i>Pseudogaurotina excellens</i>
Isopoda			<i>Pseudoseriscius cameroni</i>
	<i>Armadillidium ghardalensis</i>		<i>Pytho kolwensis</i>
INSECTA			<i>Rosalia alpina</i>
Coleoptera		Lepidoptera	
	<i>Bolbelasmus unicornis</i>		<i>Apatura metis</i>
	<i>Buprestis splendens</i>		<i>Arytrura musculus</i>
	<i>Carabus hampei</i>		<i>Catopta thrips</i>
	<i>Carabus hungaricus</i>		<i>Chondrosoma fiduciarium</i>
	<i>Carabus olympiae</i>		<i>Coenonympha hero</i>
	<i>Carabus variolosus</i>		<i>Coenonympha oedippus</i>
	<i>Carabus zawadzskii</i>		<i>Colias myrmidone</i>
	<i>Cerambyx cerdo</i>		<i>Cucullia mixta</i>
	<i>Cucujus cinnaberinus</i>		<i>Dioszeghyana schmidtii</i>
	<i>Dorcadion fulvum cervae</i>		<i>Erannis ankeraria</i>
	<i>Duvalius gebhardti</i>		<i>Erebia calcaria</i>
	<i>Duvalius hungaricus</i>		<i>Erebia christi</i>
	<i>Dytiscus latissimus</i>		<i>Erebia sudetica</i>
	<i>Graphoderus bilineatus</i>		<i>Eriogaster catax</i>
	<i>Leptodirus hochenwarti</i>		<i>Fabriciana elisa</i>
	<i>Pilemia tigrina</i>		<i>Glyphipterix loricatella</i>
	<i>Osmoderma eremita</i>		<i>Gortyna borelii lunata</i>
	<i>Phryganophilus ruficollis</i>		<i>Hypodryas maturna</i>
	<i>Probaticus subrugosus</i>		<i>Hyles hippophaes</i>

▼ M4

	<i>Leptidea morsei</i>	<i>Isophya stysi</i>
	<i>Lignyopectera fumidaria</i>	<i>Myrmecophilus baronii</i>
	<i>Lopinga achine</i>	<i>Odontopodisma rubripes</i>
	<i>Lycaena dispar</i>	<i>Paracaloptenus caloptenoides</i>
	<i>Lycaena helle</i>	<i>Pholidoptera transsylvanica</i>
	<i>Maculinea arion</i>	<i>Saga pedo</i>
	<i>Maculinea nausithous</i>	<i>Stenobothrus (Stenobothrodes) eurasius</i>
	<i>Maculinea teleius</i>	ARACHNIDA
	<i>Melanargia arge</i>	Araneae
	<i>Nymphalis vaualbum</i>	<i>Macrothele calpeiana</i>
	<i>Papilio alexanor</i>	MIĘCZAKI
	<i>Papilio hospiton</i>	GASTROPODA
	<i>Parnassius apollo</i>	<i>Anisus vorticulus</i>
	<i>Parnassius mnemosyne</i>	<i>Caseolus calculus</i>
	<i>Phyllometra culminaria</i>	<i>Caseolus commixta</i>
	<i>Plebicula golgus</i>	<i>Caseolus sphaerula</i>
	<i>Polymixis rufocincta isolata</i>	<i>Chilostoma banaticum</i>
	<i>Polyommatus eroides</i>	<i>Discula leacockiana</i>
	<i>Proserpinus proserpina</i>	<i>Discula tabellata</i>
	<i>Proterebia afra dalmata</i>	<i>Discula testudinalis</i>
	<i>Pseudophilotes bavius</i>	<i>Discula turricula</i>
	<i>Xylomoia strix</i>	<i>Discus defloratus</i>
	<i>Zerynthia polyxena</i>	<i>Discus guerinianus</i>
Mantodea		<i>Elona quimperiana</i>
	<i>Apteromantis aptera</i>	<i>Geomalacus maculosus</i>
Odonata		<i>Geomitra moniziana</i>
	<i>Aeshna viridis</i>	<i>Gibbula nivosa</i>
	<i>Cordulegaster heros</i>	<i>Hygromia kovacsi</i>
	<i>Cordulegaster trinacriae</i>	<i>Idiomela (Helix) subplicata</i>
	<i>Gomphus graslinii</i>	<i>Lampedusa imitatrix</i>
	<i>Leucorrhinia albifrons</i>	<i>Lampedusa melitensis</i>
	<i>Leucorrhinia caudalis</i>	<i>Leiostyla abbreviata</i>
	<i>Leucorrhinia pectoralis</i>	<i>Leiostyla cassida</i>
	<i>Lindenia tetraphylla</i>	<i>Leiostyla corneocostata</i>
	<i>Macromia splendens</i>	<i>Leiostyla gibba</i>
	<i>Ophiogomphus cecilia</i>	<i>Leiostyla lamellosa</i>
	<i>Oxygastra curtisii</i>	<i>Paladilhia hungarica</i>
	<i>Stylurus flavipes</i>	<i>Patella ferruginea</i>
	<i>Sympecma braueri</i>	<i>Sadleriana pannonica</i>
Orthoptera		<i>Theodoxus prevostianus</i>
	<i>Baetica ustulata</i>	<i>Theodoxus transversalis</i>
	<i>Brachytrupes megacephalus</i>	BIVALVIA
	<i>Isophya costata</i>	Anisomyaria
	<i>Isophya harzi</i>	<i>Lithophaga lithophaga</i>

▼ **M4**

<i>Pinna nobilis</i>	Dreissenidae
Unionoidea	<i>Congerius kusceri</i>
<i>Margaritifera auricularia</i>	ECHINODERMATA
<i>Unio crassus</i>	Echinoidea
	<i>Centrostephanus longispinus</i>

(b) **ROŚLINY**

Załącznik IV lit. b) obejmuje wszystkie gatunki roślin wymienione w załączniku II lit. b) (*) plus gatunki wymienione poniżej:

PTERIDOPHYTA

ASPLENIACEAE

Asplenium hemionitis L.**ANGIOSPERMAE**

AGAVACEAE

Dracaena draco (L.) L.

AMARYLLIDACEAE

Narcissus longispathus Pugsley*Narcissus triandrus* L.

BERBERIDACEAE

Berberis maderensis Lowe

CAMPANULACEAE

Campanula morettiana Reichenb.*Physoplexis comosa* (L.) Schur.

CARYOPHYLLACEAE

Moehringia fontqueri Pau

COMPOSITAE

Argyranthemum pinnatifidum (L.f.)
Lowe subsp. *succulentum* (Lowe) C. J.
Humphries*Helichrysum sibthorpii* Rouy*Picris willkommii* (Schultz Bip.) Nyman*Santolina elegans* Boiss. ex DC.*Senecio caespitosus* Brot.*Senecio lagascanus* DC. subsp. *lusitanicus*
(P. Cout.) Pinto da Silva*Wagenitzia lancifolia* (Sieber ex Sprengel)
Dostal

CRUCIFERAE

Murbeckiella sousae Rothm.

EUPHORBIACEAE

Euphorbia nevadensis Boiss. & Reuter

GESNERIACEAE

Jankaea heldreichii (Boiss.) Boiss.*Ramonda serbica* Pancic

IRIDACEAE

Crocus etruscus Parl.*Iris boissieri* Henriq.*Iris marisca* Ricci & Colasante

LABIATAE

Rosmarinus tomentosus Huber-Morath &
Maire*Teucrium charidemi* Sandwith*Thymus capitellatus* Hoffmanns. & Link*Thymus villosus* L. subsp. *villosus* L.

LILIACEAE

Androcymbium europaeum (Lange) K. Richter*Bellevalia hackelli* Freyn*Colchicum corsicum* Baker*Colchicum cousturieri* Greuter*Fritillaria conica* Rix*Fritillaria drenovskii* Degen & Stoy.*Fritillaria gussichiae* (Degen & Doerfler) Rix*Fritillaria obliqua* Ker-Gawl.*Fritillaria rhodocanakis* Orph. ex Baker*Ornithogalum reverchonii* Degen & Herv.-
Bass.*Scilla beirana* Samp.*Scilla odorata* Link

ORCHIDACEAE

Ophrys argolica Fleischm.*Orchis scopulorum* Simsmerh.*Spiranthes aestivalis* (Poiret) L.C.M. Richard

PRIMULACEAE

Androsace cylindrica DC.

(*) Z wyjątkiem mszaków w załączniku II lit. b).

▼ M4

<i>Primula glaucescens</i> Moretti	SCROPHULARIACEAE
<i>Primula spectabilis</i> Tratt.	<i>Antirrhinum lopesianum</i> Rothm.
RANUNCULACEAE	<i>Lindernia procumbens</i> (Krocker) Philcox
<i>Aquilegia alpina</i> L.	SOLANACEAE
SAPOTACEAE	<i>Mandragora officinarum</i> L.
<i>Sideroxylon marmulano</i> Banks ex Lowe	THYMELAEACEAE
SAXIFRAGACEAE	<i>Thymelaea broterana</i> P. Cout.
<i>Saxifraga cintrana</i> Kuzinsky ex Willk.	UMBELLIFERAE
<i>Saxifraga portosanctana</i> Boiss.	<i>Bunium brevifolium</i> Lowe
<i>Saxifraga presolanensis</i> Engl.	VIOLACEAE
<i>Saxifraga valdensis</i> DC.	<i>Viola athis</i> W. Becker
<i>Saxifraga vayredana</i> Luizet	<i>Viola cazorlensis</i> Gandoger

▼ **M3**

ZAŁĄCZNIK V

**GATUNKI ZWIERZĄT I ROŚLIN BĘDĄCE PRZEDMIOTEM
ZAINTERESOWANIA WSPÓLNOTY, KTÓRYCH POZYSKIWANIE ZE
STANU DZIKIEGO I EKSPLOATACJA MOŻE PODLEGAĆ
DZIAŁANIOM W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA**

Gatunki wyliczone w niniejszym załączniku określone są poprzez:

- nazwę gatunku lub podgatunku, lub
- przez grupę gatunków należących do wyższego taksonu lub do wyznaczonej części tego taksonu.

Skrót „spp.” po nazwie rodziny lub rodzaju oznacza wszystkie gatunki należące do tej rodziny lub rodzaju.

(a) **ZWIERZĘTA****KRĘGOWCE****SSAKI****RODENTIA**

Castoridae

Castor fiber (populacje fińskie, szwedzkie, lotewskie, litewskie, estońskie oraz polskie)

Cricetidae

Cricetus cricetus (populacje węgierskie)

CARNIVORA

Canidae

Canis aureus

Canis lupus (populacje hiszpańskie na północ od Duero, populacje greckie na północ od 39 równoleżnika, populacje fińskie w ramach obszaru zarządzania populacją reniferów określoną w ust. 2 fińskiej ustawy nr 848/90 z dnia 14 września 1990 r. o zarządzaniu populacją reniferów, populacje bułgarskie, lotewskie, litewskie, estońskie, polskie i słowackie)

Mustelidae

Martes martes

Mustela putorius

Felidae

Lynx lynx (populacje estońskie)

Phocidae

Wszystkie gatunki niewymienione w załączniku IV

Viverridae

Genetta genetta

Herpestes ichneumon

DUPLICIDENTATA

Leporidae

Lepus timidus

▼ M3

ARTIODACTYLA

Bovidae

*Capra ibex**Capra pyrenaica* (z wyjątkiem *Capra pyrenaica pyrenaica*)*Rupicapra rupicapra* (z wyjątkiem *Rupicapra rupicapra balcanica*, *Rupicapra rupicapra ornata* oraz *Rupicapra rupicapra tatrica*)**PŁAZY**

ANURA

Ranidae

*Rana esculenta**Rana perezi**Rana ridibunda**Rana temporaria***RYBY**

PETROMYZONIFORMES

Petromyzonidae

*Lampetra fluviatilis**Lethenteron zanandrai*

ACIPENSERIFORMES

Acipenseridae

Wszystkie gatunki niewymienione w załączniku IV

CLUPEIFORMES

Clupeidae

Alosa spp.

SALMONIFORMES

Salmonidae

*Thymallus thymallus**Coregonus spp.* (z wyjątkiem *Coregonus oxyrhynchus* — anadromicznych populacji w niektórych sektorach Morza Północnego)*Hucho hucho**Salmo salar* (tylko w wodach słodkich)

CYPRINIFORMES

Cyprinidae

*Aspius aspius**Barbus spp.**Pelecus cultratus**Rutilus friesii meidingeri**Rutilus pigus*

▼ M3**SILURIFORMES**

Siluridae

*Silurus aristotelis***PERCIFORMES**

Percidae

*Gymnocephalus schraetzer**Zingel zingel***BEZKRĘGOWCE****COELENTERATA**

CNIDARIA

*Corallium rubrum***MOLLUSCA**

GASTROPODA — STYLOMMATOPHORA

Helix pomatia

BIVALVIA — UNIONOIDA

Margaritiferidae

Margaritifera margaritifera

Unionidae

*Microcondylaea compressa**Unio elongatulus***ANNELIDA**

HIRUDINOIDEA — ARHYNCHOBDELLAE

Hirudinidae

*Hirudo medicinalis***ARTHROPODA**

CRUSTACEA — DECAPODA

Astacidae

*Astacus astacus**Austropotamobius pallipes**Austropotamobius torrentium*

Scyllaridae

Scyllarides latus

INSECTA — LEPIDOPTERA

Saturniidae

*Graellsia isabellae***(b) ROŚLINY****ALGI**

RHODOPHYTA

▼ **M3****CORALLINACEAE***Lithothamnium coralloides* Crouan frat.*Phymatholithon calcareum* (Poll.) Adey & McKibbin**LICHENES****CLADONIACEAE***Cladonia* L. subgenus *Cladina* (Nyl.) Vain.**BRYOPHYTA****MUSCI****LEUCOBRYACEAE***Leucobryum glaucum* (Hedw.) AAngstr.**SPHAGNACEAE***Sphagnum* L. spp. (z wyjątkiem *Sphagnum pylaisii* Brid.)**PTERIDOPHYTA***Lycopodium* spp.**ANGIOSPERMAE****AMARYLLIDACEAE***Galanthus nivalis* L.*Narcissus bulbocodium* L.*Narcissus juncifolius* Lagasca**COMPOSITAE***Arnica montana* L.*Artemisia eriantha* Tem*Artemisia genipi* Weber*Doronicum plantagineum* L. subsp. *tournefortii* (Rouy) P. Cout.*Leuzea rhaponticoides* Graells**CRUCIFERAE***Alyssum pintadasilvae* Dudley.*Malcolmia lacera* (L.) DC. subsp. *graccilima* (Samp.) Franco*Murbeckiella pinnatifida* (Lam.) Rothm. subsp. *herminii* (Rivas-Martinez) Greuter & Burdet**GENTIANACEAE***Gentiana lutea* L.**IRIDACEAE***Iris lusitanica* Ker-Gawler**LABIATAE***Teucrium salviastrum* Schreber subsp. *salviastrum* Schreber

▼ **M3**

LEGUMINOSAE

Anthyllis lusitanica Cullen & Pinto da Silva

Dorycnium pentaphyllum Scop. subsp. *transmontana* Franco

Ulex densus Welw. ex Webb.

LILIACEAE

Lilium rubrum Lmk

Ruscus aculeatus L.

PLUMBAGINACEAE

Armeria sampaio (Bernis) Nieto Feliner

ROSACEAE

Rubus genevieri Boreau subsp. *herminii* (Samp.) P. Cout.

SCROPHULARIACEAE

Anarrhinum longipedicelatum R. Fernandes

Euphrasia mendonçae Samp.

Scrophularia grandiflora DC. subsp. *grandiflora* DC.

Scrophularia berminii Hoffmanns & Link

Scrophularia sublyrata Brot.

ZAŁĄCZNIK VI

**ZABRONIONE METODY I ŚRODKI CHWYTANIA I ZABIJANIA ORAZ
ŚRODKI TRANSPORTU****a) Środki nie działające selektywnie**

SSAKI

- Oślepienie lub okaleczenie zwierzęta używane jako wabiki
- Urządzenia do rejestracji na taśmach magnetycznych
- Urządzenia elektryczne lub elektroniczne, które mogą zabijać lub ogłuszać
- Sztuczne źródła światła
- Lustra i inne urządzenia oślepiające
- Urządzenia do oświetlania celów
- Noktowizyjne urządzenia strzeleckie, zawierające elektroniczne urządzenia powiększające oraz przetwarzające obraz
- Materiały wybuchowe
- Sieci nie działające selektywnie zgodnie z ich zasadami i warunkami zastosowania
- Pułapki nie działające selektywnie zgodnie z ich zasadami i warunkami zastosowania
- Kusze
- Trucizny lub przynęty zatrute albo zawierające środki usypiające
- Zadymianie i używanie gazu
- Automatyczna lub półautomatyczna broń palna z magazynkiem mieszczącym więcej niż dwie serie amunicji

RYBY

- Trucizna
- Materiały wybuchowe

b) Środki transportu

- Samoloty
- Pojazdy silnikowe w ruchu